

**UCHWAŁA NR LIII/339/2023
RADY GMINY W GĄSAWIE**

z dnia 23 stycznia 2023 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Gąsawa na lata 2023-2026.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40) oraz art. 87 ust. 1, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840) po uzyskaniu pozytywnej opinii Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków uchwala się, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Gąsawa na lata 2023-2026 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Gąsawa.

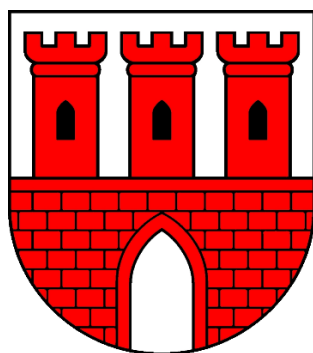
§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Gminy
w Gąsawie

Mariusz Kazik

Załącznik do uchwały Nr LIII/339/2023
Rady Gminy w Gąsawie
z dnia 23 stycznia 2023 r.

GMINA GAŚAWA

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2023 - 2026

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

- 2.1. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE
- 2.2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
- 2.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU
- 2.4. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

3. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY GĄSAWA

- 3.1. ZARYS HISTORII GMINY
- 3.2. KRAJOBRAZ KULTUROWY
- 3.3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE
- 3.4. ZABYTKI RUCHOME
- 3.5. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE
- 3.6. ZABYTKI NIERUCHOME

4. ZABYTKI OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY

- 4.1. POMNIK HISTORII
- 4.2. ZABYTKI NIERUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW
- 4.3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW
- 4.4. ZABYTKI RUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW
- 4.5. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW GMINY GĄSAWA

5. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

6. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE, PRIORYTETY I KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

7. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

8. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

- 9.1. DOTACJE
- 9.2. PROGRAMY OPERACYJNE MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO
- 9.3. ŚRODKI EUROPEJSKIE

10. PODSUMOWANIE

11. ANEKSY

- 11.1. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW GMINY GĄSAWA – ZABYTKI NIERUCHOME
- 11.2. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW GMINY GĄSAWA – ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

1. WSTĘP

Dziedzictwo kulturowe, to dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń jak i naszych czasów. Do dziedzictwa kulturowego oprócz dziedzictwa archeologicznego, architektonicznego i dziedzictwa sztuki zaliczamy także przejawy życia takie jak np. formy gospodarowania, przejawy rozwoju społeczności i inne elementy stanowiące o naszej kulturze. Świadomość potrzeby ratowania i ochrony zabytków jest coraz powszechniejsza wśród mieszkańców. Dbanie o należyty stan i atrakcyjny wygląd zabytków jest naszym obywatelskim obowiązkiem. Rewitalizacja poszczególnych obiektów, jak również całych zespołów zabudowy jest szansą na ich uratowanie. W takich przedsięwzięciach pomagać ma, wynikający ze społecznej potrzeby, gminny program opieki nad zabytkami, przewidziany przez ustawę o ochronie i opiece nad zabytkami. Jest także czynnikiem w upowszechnianiu wiedzy i pomaganiu właścicielom zabytków w dbaniu o dobrą kondycję substancji zabytkowej. Aby gmina stała się piękna dla mieszkańców i atrakcyjna dla turystów należy zadbać o lokalne zabytki.

Gminny program opieki nad zabytkami dla gminy Gąsawa na lata 2023-2026 kontynuuje starania samorządu, o systematyczne i perspektywiczne prowadzenie działań z obszaru ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym gminy, wyrażone w poprzedniej wersji niniejszego dokumentu obowiązującego w latach 2019-2022.

Uprzednio obowiązujący Gminny program opieki nad zabytkami dla gminy Gąsawa na lata 2019-2022 przyjęty został uchwałą Rady Gminy Gąsawa nr VIII/64/2019 z dnia 8 lipca 2019 r. i ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Wykonanie uchwały powierzono Wójtowi Gminy Gąsawa. Realizację Programu rozpoczęto po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Realizowany na przestrzeni czterech minionych lat przez poszczególne wydziały Urzędu Gminy Gąsawa - sprawdził się jako dokument wyznaczający cele i kierunki zadań dotyczących istniejących na terenie gminy obiektów zabytkowych.

Aktualnie opracowany Gminny program opieki nad zabytkami dla gminy Gąsawa na lata 2023-2026 – bazując w znacznej mierze na doświadczeniach wynikających z realizacji uprzedniego dokumentu – w części modyfikuje i jednocześnie wyznacza nowe cele przy jego realizacji po pozytywnym zaopiniowaniu przez Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i właściwym przyjęciu w drodze uchwały Rady Gminy Gąsawa.

Dokument ten zawiera aktualizację wszelkich zaistniałych na przestrzeni minionych czterech lat zmian w obowiązującym prawie dotyczącym zagadnień związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, a także wprowadza zmiany w stosunku do istniejącego stanu zabytków zlokalizowanych na terenie gminy.

Gminny program opieki nad zabytkami jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w gminie. Nie stanowi aktu prawa miejscowego, lecz jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Program opieki nad zabytkami stanowi podwalinę współpracy między samorządem gminy, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawę prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne, na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy wyznacza cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami:

1. (uchylono)
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Dla realizacji wskazanych celów program określa zasady dotyczące finansowania i inicjowania działań ochronnych w stosunku do środowiska kulturowego, w skład którego wchodzi obiekty zabytkowe oraz tereny archeologiczne na obszarze gminy Gąsawa. Jednocześnie nakłada następujące obowiązki i uprawnienia:

1. uwzględniania w strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 18 i 19);
2. uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 20);
3. prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4);
4. przyjmowania zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33 ust. 1 i 2);
5. sporządzania przez burmistrza na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1);
6. obowiązek przyjęcia przez radę gminy gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 3);
7. sporządzenia i przedstawienia radzie gminy sprawozdania z realizacji programu (art. 87 ust. 5).

2.1. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Ochronę dziedzictwa kulturowego oraz opiekę nad zabytkami w Polsce reguluje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, która nakłada na państwo i obywateli obowiązek ochrony zabytków, co zostało zawarte w:

- art. 5 Konstytucji RP, określającym dziedzictwo narodowe jako wartość strzeżoną przez państwo polskie;
- art. 6 ust. 1 Konstytucji RP mówiącym, że Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będących źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju;
- art. 85 Konstytucji RP stanowiącym, że każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie.

W świetle ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami opieka sprawowana jest przez właściciela lub posiadacza i polega w szczególności na zapewnieniu warunków (art. 5):

1. naukowego badania i dokumentowania zabytku;
2. prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
3. zabezpieczenia zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
4. korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
5. popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ponadto ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. Bez względu na stan zachowania ochronie podlegają (art. 6 ust. 1):

1. zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
2. zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2019r. poz.1479),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodziełami oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
3. zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,

- c) kurhanami,
- d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6 ust. 2).

Ustawa określa także sposób i formy ochrony zabytków, którymi są (art. 7):

- 1. wpis do rejestru zabytków,
 - 1a. wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- 2. uznanie za Pomnik Historii,
- 3. utworzenie parku kulturowego,
- 4. ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej.

Zgodnie z art. 16 ustawy:

- 1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.
 - 1a. Rada gminy ogłasza w prasie miejscowej oraz przez obwieszczenie, a także w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, o podjęciu prac nad utworzeniem parku kulturowego, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących projektu uchwały o utworzeniu parku kulturowego, nie krótszy jednak niż 21 dni od dnia ogłoszenia.
- 2. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.
- 3. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.
- 4. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.
- 5. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony.
- 6. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z art. 18:

- 1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji [...] strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej.
- 2. W [...] planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:
 - 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
 - 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
 - 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

W myśl art. 19:

- 1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
 - 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
 - 3) parków kulturowych.
- 1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii

kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.
- 1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:
- 1) ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - 2) ochronę zabytków nieruchomości, innych niż wymienione w pkt. 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
 - 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.
2. W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.
3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20 stanowi, że projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

W art. 21 zapisano, że ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Według art. 22 ust. 4 burmistrz prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Do obowiązków gminy należy m.in.:

- sporządzenie gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87);
- sporządzenie gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, opracowanego zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25 sierpnia 2004 roku.

W art. 81 wskazano możliwość uzyskania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, ale także przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków:

1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.
2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Szczegółowo określono obowiązki gminy w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których gmina jest właścicielem lub posiadaczem. Są one zawarte w art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72 ww. ustawy.

Wzmiankowany wyżej art. 87 ustawy określa obowiązek gminy dotyczący sporządzenia i uchwalenia gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program powinien być opracowany na okres 4 lat;
- program służy celom określonym w ustawie (wymienionym w rozdz. 2 niniejszego opracowania);
- program ogłoszony jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
- z realizacji programu wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

Ustawa o samorządzie gminnym określa zadania własne gminy. Należą do nich zadania obejmujące m.in. następujące kwestie:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- gminnych mostów, dróg, ulic, placów oraz organizacji ruchu drogowego;
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki;
- cmentarzy gminnych;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- promocji gminy.

Przy sporządzaniu programu wzięto pod uwagę również następujące akty prawne:

- ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r. poz. 503),
- ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. 2022 r. poz. 88),
- ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079),
- ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916),
- ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1899),
- ustawę z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194),
- ustawę z dnia 24 lutego 2022 r. o ochronie dziedzictwa narodowego związanego z nazwami obiektów przestrzeni publicznej oraz pomnikami (Dz. U. z 2022 r. poz. 857).

Obecnie trwają prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Projekt z dnia 21 lipca 2021 r. przekazany do konsultacji publicznych, przewiduje między innymi:

- zastąpienie części postępowań administracyjnych procedurą zgłoszenia zamiaru podejmowania działań dotyczących zabytku;
- zmodyfikowanie instytucji ochrony tymczasowej, tj. ochrony prawnej, której podlega zabytek w trakcie postępowania w sprawie wpisu do rejestru zabytków;
- zniesienie Listy Skarbów Dziedzictwa;
- wprowadzenie obowiązku oznaczenia wszystkich zabytków nieruchomych znakiem informacyjnym, że obiekt ma taki status i podlega ochronie;
- poprawienie regulacji dotyczącej środków nadzoru (art. 45, art. 49);
- zreorganizowanie instytucji społecznej opieki nad zabytkami;
- wprowadzenie możliwości finansowania obiektów ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków przez wojewódzkich konserwatorów zabytków;
- określenie, komu przysługuje status strony w sprawach administracyjnych prowadzonych na podstawie ustawy o ochronie zabytków;
- wprowadzenie możliwości przyznawania nagród osobom, które znalazły zabytek w trakcie poszukiwań zabytków – uzasadniają konieczność zmiany stanu prawnego projektodawcy.

2.2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Rządowymi dokumentami tworzącymi ramę do mecenatu oraz nowoczesnej polityki względem materialnej poprawy stanu zabytków są:

- I. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022** został przyjęty Uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (MP 2019 r., poz. 808)

Celem głównym Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami jest „Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami”. Jest on wdrażany przez trzy cele szczegółowe oraz poprzez odpowiednie kierunki działania:

- Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego
 - Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym
 - Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,
 - Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym,
 - Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach,
 - Konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami.
 - Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym
 - Wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych przez pracowników służb konserwatorskich,
 - Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich,
 - Wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego,
 - Powołanie Centrum Architektury Drewnianej.
- Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami
 - Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami
 - Upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych.
 - Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego
 - Podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje.
- Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego
 - Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości
 - Kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami,
 - Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
 - Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami
 - Program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

II. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.

Uchwałą nr 239/2011 z dnia 13 grudnia 2011 r. Rada Ministrów określiła koncepcję przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030 roku, która będzie realizowana poprzez wdrażanie celów szczegółowych:

- Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności,
- Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się

- czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów,
- Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej,
 - Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski,
 - Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa,
 - Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

2.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Gąsawa wykazuje zgodność, zarówno z programami o charakterze wojewódzkim, jak i powiatowym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

I. Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku - Strategia Przyspieszenia 2030+

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego w nowej perspektywie do roku 2030 jest obecnie w fazie przygotowania. W dniu 15 lipca 2020 roku Uchwałą 27/1168/20 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego został przyjęty projekt Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku - Strategii Przyspieszenia 2030+. W związku z przyjęciem projektu strategii można prognozować, ostatecznie jakie kierunki rozwoju będą priorytetowymi w najbliższej dekadzie oraz w ramach jakich działań będą one realizowane.

Celem nadrzędnym jaki przyświeca mającej niebawem wejść w życie strategii województwa jest *Jakość życia typowa dla wysoko rozwiniętych regionów europejskich*.

W ramach zdefiniowanej wizji wyszczególniono cele główne, które dotyczą różnych sfer rozwoju województwa i poprawy życia jego mieszkańców. Należą do nich:

- Skuteczna edukacja
- Zdrowe, zamożne i aktywne społeczeństwo
- Konkurencyjna gospodarka
- Dostępna przestrzeń i czyste środowisko
- Spójne i bezpieczne województwo

W ramach poszczególnych celów głównych można wyróżnić cele operacyjne uszczegóławiające zakres działań w ramach danego zagadnienia. Celem operacyjnym ujętym w strategii, który wprost w swojej tematyce odnosi się do sfery kulturalnej i dziedzictwa jest kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe. W jego ramach można wyszczególnić kilka kierunków działań, którymi są:

- Kształtowanie tożsamości regionalnej mieszkańców województwa - kierunek dotyczy ogółu działań mających na celu kształtowanie i wzmacnianie poczucia przynależności do społeczności i zamieszkiwania na terytorium województwa kujawsko-pomorskiego
- Kultywowanie tożsamości lokalnej mieszkańców województwa - kierunek dotyczy ogółu działań mających na celu kształtowanie i wzmacnianie poczucia przynależności do lokalnych społeczności, związanych z charakterystycznym dla danego miejsca dziedzictwem, świadczącym o odrębności przejawiającym się w zwyczajach, obrzędowości, strojach, innych wyznacznikach lokalności
- Kultywowanie postaw patriotycznych mieszkańców województwa
- Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu lokalnym i regionalnym - kierunek dotyczy działań związanych z rozwojem oferty instytucji kultury, oferowanej na poziomie lokalnym i regionalnym (kultura masowa)

- Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu krajowym i międzynarodowym - kierunek dotyczy działań związanych z rozwojem wyspecjalizowanej oferty instytucji kultury (kultury wysokiej)
- Rozwój edukacji kulturalnej oraz upowszechnianie kultury wśród mieszkańców regionu - kierunek dotyczy ogółu działań ukierunkowanych na kształtowanie wrażliwości kulturalnej oraz zainteresowania ofertą kultury (działania informacyjne, promocyjne, edukacyjne prowadzące do zwiększenia partycypacji w życiu kulturalnym)
- Upowszechnianie dostępu do zasobów kultury poprzez ich cyfryzację - kierunek dotyczy ogółu działań mających na celu ułatwienie dostępu do zasobów kultury oraz prowadzonych działalności kulturalnych poprzez udostępnianie w wersji cyfrowej zbiorów lub dokonywanie transmisji (względnie publikowanie nagrań) wydarzeń kulturalnych (spektakle, koncerty, itp.). Obejmuje zarówno przedsięwzięcia zakładające udostępnianie bezpłatne, jak i komercyjne – zarówno poprzez internet, jak i na nośnikach
- Digitalizacja i udostępnianie zasobów bibliotek - kierunek dotyczy digitalizacji i udostępniania zbiorów bibliotecznych w celu upowszechnienia czytelnictwa oraz ułatwienia dostępu mieszkańcom województwa kujawsko-pomorskiego do zbiorów bibliotecznych.

Zagadnienia związane z szeroko pojętą kulturą oraz ochroną dziedzictwa kulturowego są podejmowane również w ramach pozostałych celów głównych, operacyjnych i kierunków działań określonych przez strategię:

Cel główny: Skuteczna edukacja

Cele operacyjne: Wysoka jakość kształcenia i wychowania

Kierunek rozwój edukacji regionalnej dotyczy wszelkiego rodzaju działań o charakterze edukacyjnym, promocyjnym lub organizacyjnym związanych z rozwojem edukacji regionalnej. Dotyczy także wyposażenia mieszkańców regionu w wiedzę i nowoczesne materiały w zakresie edukacji regionalnej oraz rozwijania zainteresowań młodzieży literaturą, historią, geografą, zabytkami, przyrodą, tradycją i kulturą regionu.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjne: Infrastruktura rozwoju społecznego

Rozwój infrastruktury kultury i sztuki. Kierunek ten dotyczy działań inwestycyjnych mających na celu stworzenie lub poprawę warunków lokalowych dla prowadzenia działań z zakresu kultury i sztuki bez względu na rodzaj, charakter i rangę danej instytucji.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjne: Środowisko przyrodnicze

Zachowanie, wzmacnianie oraz promocja potencjału dziedzictwa przyrodniczego województwa przewiduje działania służące rozwojowi działalności gospodarczych na bazie walorów środowiskowych powinny być realizowane w ramach kierunku „Wykorzystanie lokalnych walorów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju działalności gospodarczych o charakterze turystycznym”.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjne: Przestrzeń kulturowa

Ochrona, zachowanie, odnowa, wzmacnianie i promocja dziedzictwa kulturowego województwa. Kierunek ma charakter ogólny i dotyczy wszystkich działań mających na celu ochronę, zachowanie, wzmacnianie potencjału oraz promocję dziedzictwa kulturowego województwa.

Adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego dla celów publicznych i komercyjnych. Kierunek dotyczy wykorzystania obiektów dziedzictwa kulturowego dla celów np. prowadzenia instytucji kultury, edukacji, działalności noclegowych, gastronomicznych, handlu, innego rodzaju usług publicznych lub komercyjnych.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjne: Potencjały endogeniczne

Wykorzystanie lokalnych walorów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju działalności gospodarczych o charakterze turystycznym. Kierunek dotyczy działań związanych z realizacją

zagospodarowania i prowadzeniem działalności gospodarczej adresowanej do osób przybywających z uwagi na obecność walorów przyrodniczych, walorów dziedzictwa kultury.

Tworzenie i zagospodarowanie szlaków turystycznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Kierunek dotyczy ogółu działań mających na celu tworzenie i zagospodarowanie szlaków turystycznych, służących udostępnianiu walorów środowiskowych i kulturowych (potencjałów endogenicznych), oraz stanowiących infrastrukturę wzmacniającą atrakcyjność turystyczną danego obszaru.

Wybrane projekty w sferze kultury:

- Wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego
- Kujawsko-Pomorskie – rozwój poprzez kulturę
- Kujawsko-Pomorskie spotkania z historią
- Kujawsko-Pomorskie – promocja poprzez kinematografię
- Rozbudowa Opery Nova
- Rozbudowa Muzeum Archeologicznego w Biskupinie
- Kultura w zasięgu 3.0
- Biblioteki XXI wieku - rozbudowa i modernizacja infrastruktury wojewódzkich bibliotek publicznych
- Artefakty przeszłości symbolem tożsamości regionalnej.

II. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Uchwała nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego)

Zasady kształtowania przestrzeni oraz kierunki zagospodarowania dla terenów wchodzących w skład administracyjnych granic województwa Kujawsko-Pomorskiego określone zostały w obowiązującym planie zagospodarowania przestrzennego województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwalonym Uchwałą nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.

Obecnie trwają prace nad nowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (uchwała nr XXIX/418/21 sejmiku województwa kujawsko-pomorskiego z dnia 8 lutego 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego). Obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego, przyjęty uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r., sporządzony został na podstawie obowiązującej wówczas ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. nr 15 poz. 139 z późn. zm.). Plan ten został dwukrotnie poddany okresowej ocenie, które wskazały na nieaktualność tego dokumentu i potrzebę sporządzenia nowego planu zagospodarowania przestrzennego. Na podstawie uchwały Nr LIV/823/14 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 października 2014 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego sporządzono nowy dokument, który został przyjęty uchwałą Nr VIII/135/19 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 czerwca 2019 r. Uchwała ta została unieważniona rozstrzygnięciem nadzorczym nr 66/2019 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 31 lipca 2019 r. Z uwagi na powyższe niezbędne było rozpoczęcie prac nad nowym planem zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

Podstawowym celem zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego wg wskazanego powyżej dokumentu jest „Zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców”.

Zostały także określone trzy cele szczegółowe, z których jeden bezpośrednio odnosi się do dziedzictwa kulturowego:

„Zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym”.

Zauważono poprawę stanu krajobrazu i środowiska naturalnego, wskazując jednocześnie na potrzebę poprawy warunków życia mieszkańców oraz infrastruktury technicznej. Określono również zasady, które powinny być spełnione w celu zachowania dziedzictwa kulturowego regionu:

- zachowanie dziedzictwa kulturowego w stanie umożliwiającym jego przetrwanie dla przyszłych pokoleń
- harmonijne kształtowanie krajobrazu kulturowego
- dbałość o integralność zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych.

Określono również kierunki działań związane z rozwojem i kształtowaniem sieci osadniczej, a wśród nich znalazły się również zapisy dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego polegające na rewaloryzacji zabytkowych układów urbanistycznych, ograniczeniu ruchu samochodowego z centrów największych miast oraz konserwacji i turystycznym wykorzystaniu ruin zamków. Kontynuowane są również działania związane z zachowaniem dziedzictwa dla przyszłych pokoleń, szczególnie poprzez ochronę obszarów o wysokich wartościach środowiska przyrodniczego i kulturowego: brzesko-radziejowskiego, doliny Drwęcy, doliny Osy, doliny Wisły, górznieńskiego, kcyńsko-żnińskiego, koronowskiego, krajeńskiego, mogileńskiego, nadgoplańskiego, ryńsko-ostrowickiego, rypińsko-zbójeńskiego, skępsko-lipnowskiego i tucholskiego, ochronę terenów związanych z osadnictwem holenderskim w dolinie Wisły, ochronę zasobów średniowiecznej urbanistyki i architektury obronnej szczególnie na Ziemi Chełmińskiej oraz ochronę dziedzictwa kulturowego związanego z początkami Państwa Polskiego w Inowrocławiu, Kościelcu Kujawskim, Kruszwicy, Mogilnie, Strzelnie i Kałdusie. Ponadto postuluje się konserwację zespołów fortyfikacyjnych w Grudziądzu, Chełmnie i Toruniu, zabytkowych obiektów sakralnych i zespołów dworsko-pałacowych, utworzenie nowych parków kulturowych i zachowanie historycznych panoram, głównie miejscowości położonych nad Wisłą.

III. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021-2024 (uchwała nr XXXI/451/21 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 kwietnia 2021 r.)

Głównym zamierzeniem *Programu opieki nad zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2020* jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego, służących polepszeniu stanu zachowania zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego województwa Kujawsko-Pomorskiego. Celem działania Samorządu Województwa jest zharmonizowanie polityki ochrony przestrzeni kulturowej z polityką rozwoju regionalnego i strategią zrównoważonego zagospodarowania województwa. Prowadzenie spójnej polityki i zintegrowanej ochrony dziedzictwa kulturowego oraz współdziałanie wszystkich szczebli jednostek samorządu terytorialnego w województwie z instytucjami rządowymi i organizacjami pozarządowymi, podmiotami gospodarczymi, posiadaczami i użytkownikami zabytków umożliwi osiągnięcie wyznaczonych celów i zamierzeń określonych w dokumencie programowym.

Program opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021-2024 stanowi kontynuację *Programu opieki nad zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2020*. Program opieki na lata 2017-2020 wyznaczył cztery główne cele do realizacji:

- zachowanie dziedzictwa materialnego;
- zachowanie dziedzictwa niematerialnego;
- wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego;
- wzrost konkurencyjności regionu.

Służyły one realizacji celu strategicznego określonego w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020. Realizacja wcześniejszych programów wykazuje, iż dzięki dotacjom z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego oraz wysiłkowi właścicieli coraz więcej obiektów zabytkowych zostaje poddanych pracom remontowym i konserwatorskim, stając się wyróżnikami przestrzennymi w lokalnym krajobrazie.

Aktualny Program swoją strukturą celów i kierunków będzie nawiązywał do Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ i będzie się

skupiać na przedstawieniu aktualnych uwarunkowań prawnych oraz wskazaniu możliwości pozyskania środków mogących się przyczynić do zahamowania procesów degradacji zabytków.

Program został opracowany w celu wdrożenia zapisów Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.). Ustawa wprowadza obowiązek sporządzania programów opieki nad zabytkami na szczeblu gminnym, powiatowym oraz wojewódzkim. Zgodnie z art. 87 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy Burmistrz sporządza na okres 4 lat Gminny program opieki nad zabytkami. Po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków program przyjmuje Rada Gminy. Co dwa lata, Burmistrz sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy.

W Programie określono cele główne i cele operacyjne, które odwołują się do celów określonych w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 – Strategia Przyspieszenia 2030+:

1. Cel główny: Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo

Cel operacyjny: Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe

2. Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cel operacyjny: Przestrzeń kulturowa

Kierunki działań i działania odpowiadają z kolei zadaniom ustawowym, których obowiązek wypełniania spoczywa na województwie:

Ad. 1.

- Popularyzacja wiedzy o znaczeniu i konieczności ochrony
- Edukacja
- Promocja
- Dokumentacja i popularyzacja

Ad. 2.

- Ochrona
- Prace konserwatorskie i restauratorskie
- Dokumentacja i badania

IV. Strategia Rozwoju Powiatu Żnińskiego na lata 2012-2022 (uchwała nr XIV/99/2012 Rady powiatu Żnińskiego z dnia 27 stycznia 2012 r.)

Strategia Rozwoju Powiatu Żnińskiego to najważniejszy dokument programowy, w oparciu o który samorząd realizuje obowiązek prowadzenia polityki rozwoju lokalnego. Głównym celem strategii jest stworzenie podstaw planu rozwoju powiatu żnińskiego w okresie 2012–2022. Definiuje ona wskazane do realizacji cele strategiczne w określonej perspektywie czasowej:

- ekologiczne i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi oraz wykorzystanie potencjału położenia geograficznego dla rozwoju powiatu,
- poprawę jakości życia mieszkańców poprzez budowanie kapitału społecznego, dążenie do spójności społecznej rozumianej jako wyrównywanie szans i możliwości rozwoju oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
- wzrost konkurencyjności gospodarczej Powiatu Żnińskiego poprzez wykorzystanie potencjału turystyczno-rekreacyjnego, gospodarczego i tworzenie warunków umożliwiających zrównoważony rozwój lokalny
- rozbudowę, modernizację i unowocześnienie infrastruktury, sprzyjającej społeczno-gospodarczemu rozwojowi powiatu.

Zdefiniowane cele strategiczne dążą do realizacji założeń określonych w Strategii wizji Powiatu Żnińskiego jako przyjaznego i bezpiecznego, o silnym kapitale społecznym, kultywującego tradycję i kulturę Pałuk, rozwiniętego gospodarczo w oparciu o zasoby przyrodnicze i dziedzictwo historyczno-kulturowe oraz poprzez stworzenie i promocję oryginalnej marki. Jest to dokument pomocny przy realizacji wyznaczonych kierunków rozwoju regionu, dążeniu do osiągnięcia celów w perspektywie długofalowej.

Wśród najważniejszych zadań wyznaczonych w ramach Strategii odnoszących się bezpośrednio do Gminy Gąsawa pod kątem niniejszego opracowania wyróżnić można między innymi:

- ochronę obszarów o szczególnie cennym znaczeniu przyrodniczym,
- rozwój turystyki i rekreacji z poszanowaniem zasad ochrony środowiska,
- promocję lokalnej marki podczas imprez masowych,
- współpracę z Lokalnymi Grupami Działania w zakresie promocji lokalnych produktów,
- budowę znaku promocyjnego Powiatu i dystrybucję materiałów promocyjnych,
- wielokierunkową promocję powiatu, w tym opracowanie i promocję profesjonalnej oferty turystycznej,
- wspieranie rozwoju turystyki weekendowej i agroturystyki,
- budowę elementów małej infrastruktury turystycznej,
- wspieranie rozwoju bazy gastronomicznej i noclegowej,
- wspieranie rozwoju bazy do uprawiania sportów wodnych,
- budowę ścieżek rowerowych sprzyjających rekreacji.

Wdrażanie postanowień strategii wymaga starannego określenia uwarunkowań organizacyjnych oraz odpowiednich systemów monitorowania i kontroli realizacji uchwalanych planów. Podstawą skutecznego wdrażania strategii rozwoju jest reagowanie na ujawniające się różnice pomiędzy założeniami a rzeczywistością, w związku z czym strategia jest dokumentem otwartym, umożliwiającym wprowadzenie zapisów wynikających ze zmieniających się warunków.

W celu wskazania szczegółowych zadań do realizacji ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie oraz źródeł finansowania należy stworzyć właściwe dokumenty wykonawcze.

V. Plan Rozwoju Powiatu Żnińskiego na lata 2012-2022 (uchwała nr XX/183/2012 Rady powiatu Żnińskiego z dnia 27 grudnia 2012 r.)

Plan Rozwoju Powiatu Żnińskiego na lata 2012-2022 jest dokumentem określającym szczegółowo zadania przeznaczone do realizacji na podstawie Strategii Rozwoju Powiatu Żnińskiego na lata 2012-2020. Przedstawia on również ramy czasowe ich realizacji. Docelowo zakłada on osiągnięcie celów strategicznych oraz celów operacyjnych określonych w Strategii poprzez dążenie do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu Żnińskiego, uwzględniającego w szczególności wykorzystanie dziedzictwa historyczno-kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych do wzrostu konkurencyjności regionu oraz uzyskania pozytywnego wpływu na jakość życia jego mieszkańców.

2.4. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

I. Program rewitalizacji Gminy Gąsawa na lata 2017-2023

Uchwałą nr XXVIII z dnia 11 lipca 2017 r. Rada Gminy w Gąsawie przyjęła Program Rewitalizacji Gminy Gąsawa na lata 2017-2023. Dokument stanowi wieloletni program działań o charakterze gospodarczym lub społecznym, dotyczący gospodarki przestrzennej i urządzeń technicznych, zmierzający do wyprowadzenia obszaru zdegradowanego z sytuacji kryzysowej oraz stworzenia warunków do jego dalszego rozwoju, realizowany przez różne podmioty, zgodnie z określonym harmonogramem czasowym i finansowym z różnych źródeł, opracowany, przyjęty i koordynowany przez Gminę.

Celem dokumentu jest wskazanie obszarów zdegradowanych oraz wskazanie konkretnych przedsięwzięć prowadzących do ich likwidacji. Działania te wiążą się z różnymi innymi zamierzeniami ujętymi w następujących dokumentach:

- na poziomie krajowym:
 - Narodowy Plan Rewitalizacji 2022 Założenia
 - Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

- Strategia Rozwoju Kraju 2020
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
- Wytocznice w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020
- na poziomie regionalnym:
 - Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+
 - Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020
 - Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020
- na poziomie lokalnym:
 - Strategia Rozwoju Powiatu Żnińskiego na lata 2012-2022
 - Strategia Rozwoju Gminy Gąsawa 2008-2020
 - Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gąsawa 2008-2020
 - Program Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Gąsawa
 - Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gąsawa

W ramach działań rewitalizacyjnych zdefiniowano obszary zdegradowane i przeznaczone do rewitalizacji. Są to sołectwa Obudno i Szelejewo położone na przeciwnych krańcach gminy. Zdefiniowano problemy takie jak:

- znaczny odsetek osób długotrwale bezrobotnych
- mały potencjał kapitału społecznego
- znaczny udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek
- bardzo niski stopień przedsiębiorczości
- degradacja obiektów budowlanych oraz niska jakość infrastruktury
- problemy komunikacyjne.

W Gminie Gąsawa skoncentrowano się na zwiększeniu partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej. Główny nacisk położono na ożywienie społeczne i gospodarcze powodujące wzrost zatrudnienia oraz zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez poprawę warunków uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym.

Badania prowadzone wśród mieszkańców dają konkretne rozwiązania, których oni oczekują:

- poprawa stanu infrastruktury technicznej
- stworzenie miejsc opieki nad dziećmi
- stworzenie atrakcyjnych miejsc spędzania czasu wolnego

Planuje się przeprowadzenie szeroko zakrojonych działań informacyjnych i integracyjnych (szkolenia, kursy, warsztaty) oraz budowę lub rozbudowę infrastruktury sportowej, kulturalnej i turystycznej (remont świetlicy, rekultywacja terenów zielonych, zagospodarowanie terenu dawnego folwarku oraz opuszczonych budynków na mieszkania socjalne).

II. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gąsawa

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest podstawowym dokumentem dla władz samorządowych gminy, w oparciu o który prowadzona jest polityka i strategia działań w sferze zagospodarowania przestrzennego, społeczno-gospodarczego oraz ekologicznego. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gąsawa została przyjęta Uchwałą nr XXX/253/2017 Rady Gminy w Gąsawie.

Dokument jest podstawą koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, powinien być także podstawą koordynacji wszystkich decyzji i przedsięwzięć realizacyjnych samorządu w zakresie gospodarki przestrzennej gminy. Odgrywa także rolę w kształtowaniu struktury

funkcjonalno-przestrzennej jako środek informacji o możliwościach i ograniczeniach w odniesieniu do poszczególnych obszarów.

Jednym z podstawowych kierunków polityki przestrzennej gminy została „ochrona istniejących zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz poprawa jego stanu”, a także „zwiększenie atrakcyjności turystyczno-wypoczynkowej gminy i upowszechnienie jej walorów przyrodniczo-krajobrazowych”. Celem zagospodarowania przestrzennego gminy jest „tworzenie warunków przestrzennych podnoszących konkurencyjność, atrakcyjność gminy zapewniających poprawę warunków życia jej mieszkańców, przy zachowaniu równowagi między aktywnością ekonomiczną, gospodarczą, społeczną a środowiskiem przyrodniczym i kulturowym”. Zamierzenia te mają być zrealizowane m.in. poprzez „rozwój usług z zakresu obsługi ruchu turystycznego”, „ochronę wartości zasobów dziedzictwa kulturowego” oraz „utrzymanie trasy kolejki wąskotorowej Żnin-Wenecja-Biskupin-Gąsawa jako linii lokalnej o znaczeniu turystycznym”.

W rozdziale 4. części I przedstawiono uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Znajdujący się tutaj wykaz zabytków został uzupełniony o przynależność do jednej z pięciu stref ochrony konserwatorskiej.

- „A” - strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej
- „B” - strefa ochrony konserwatorskiej
- „AW” - strefa ścisłej ochrony archeologicznej
- „W” - strefa ochrony archeologicznej
- „E, K” - strefa ochrony ekspozycji i krajobrazu.

Zwrócono również uwagę na pozytywne i negatywne cechy środowiska kulturowego gminy. Do korzystnych cech zaliczono niewątpliwie rezerwat archeologiczny w Biskupinie, liczne zespoły dworsko-parkowe, a także duży potencjał turystyczny historycznych zasobów oraz różnorodność typów krajobrazu kulturowego. Z drugiej strony zwrócono uwagę na zły stan techniczny zabudowy oraz jej niedostateczne powiązanie z historyczną strukturą osadniczą. Przekłada się to na znacznie rozproszoną zabudowę.

III. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na obszarze Gminy Gąsawa

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego (M.P.Z.P.) stanowi podstawę planowania przestrzennego na terenie gminy Gąsawa. Ustanawia przepisy powszechnie obowiązujące, będące podstawą wydawania decyzji administracyjnych.

Sporządzone zostały dla poszczególnych obszarów gminy, zatwierdzone uchwałami:

- Uchwała nr XXIX/173/98 Rady Gminy Gąsawa z dnia 17 czerwca 1998 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Gąsawa,
- Uchwała nr XXIX/174/98 Rady Gminy Gąsawa z dnia 17 czerwca 1998 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zabudowy letniskowej we wsi Chomiąża Szlachecka,
- Uchwała nr XXIX/175/98 Rady Gminy Gąsawa z dnia 17 czerwca 1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego we wsi Piastowo,
- Uchwała nr XXIX/176/98 Rady Gminy Gąsawa z dnia 17 czerwca 1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej położonego pomiędzy ulicami Leszka Białego i Trzemeszeńska w Gąsawie,
- Uchwała nr XXIX/177/98 Rady Gminy Gąsawa z dnia 17 czerwca 1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego we wsi Pniewy,
- Uchwała nr XXIX/178/98 Rady Gminy Gąsawa z dnia 17 czerwca 1998 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w sołectwie Annowo, we wsi Wiktorowo,
- Uchwała nr XXIX/179/98 Rady Gminy Gąsawa z dnia 17 czerwca 1998 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w sołectwie Laski Wielkie,
- Uchwała nr XIX/138/2000 Rady Gminy Gąsawa z dnia 21 listopada 2000 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenu budownictwa letniskowego części działki nr 75/5 oraz działek 76/2-76/17 we wsi Chomiąża Szlachecka,

- Uchwała nr XIV/100/2000 Rady Gminy Gąsawa z dnia 29 marca 2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowej letniskowej we wsi ChomiąŜa Szlachecka – za lasem,
- Uchwała nr XVI/112/2000 Rady Gminy Gąsawa z dnia 23 czerwca 2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy letniskowej we wsi Wiktorowo- 3,
- Uchwała nr XIV/99/2000 Rady Gminy Gąsawa z dnia 29 marca 2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy rekreacyjnej we wsi Obudno,
- Uchwała nr XXXI/227/02 Rady Gminy Gąsawa z dnia 26 kwietnia 2002 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów połoŝonych w ChomiąŜy Szlacheckiej, Łysininie, Marcinkowie Górnym i Szelejewie,
- Uchwała nr XXXI/228/2002 Rady Gminy Gąsawa z dnia 26 kwietnia 2002 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zabudowy letniskowej we wsi Laski Wielkie,
- Uchwała nr XXXI/229/02 Rady Gminy Gąsawa z dnia 26 kwietnia 2002 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowej letniskowej we wsi Ostrówce – Nad Kanałem,
- Uchwała nr XXXII/225/2014 Rady Gminy Gąsawa z dnia 29 maja 2014 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy letniskowej w obrębie wsi ChomiąŜa Szlachecka,
- Uchwała nr XXIV/219/2017 Rady Gminy Gąsawa z dnia 28 lutego 2017 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenu w obrębie wsi ChomiąŜa Szlachecka,
- Uchwała nr XXXVIII/306/2018 Rady Gminy Gąsawa z dnia 21 czerwca 2018 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenu połoŝonego we wsi Biskupin,
- Uchwała nr XXXVIII/305/2018 Rady Gminy Gąsawa z dnia 21 czerwca 2018 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenu połoŝonego w obrębie ewidencyjnym Laski Wielkie-Małe,
- Uchwała nr XLIV/292/2022 Rady Gminy w Gąsawie z dnia 22 czerwca 2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu połoŝonego w obrębie ewidencyjnym Gąsawa.

W M.P.Z.P. zawarte są zapisy z m.in. zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Uwzględniono zasady ochrony i opieki nad zabytkami, a także podkreślono konieczność konsultowania zmian z Kujawsko-Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W tekście Planów uwzględniono podział na strefy ochrony konserwatorskiej, wyznaczone przez Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, przyjmując dla nich wymogi wskazane w dokumencie Studium.

IV. Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktów zbrojnych i sytuacji kryzysowych

Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktów zbrojnych i sytuacji kryzysowych dla gminy Gąsawa został opracowany w 2017 r. Został on uzgodniony z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz zatwierdzony przez Szefa Obrony Cywilnej Powiatu Źnińskiego, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. nr 212 z dnia 29 września 2004 r., poz. 2153).

3. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY GAŚAWA

3.1. ZARYS HISTORII GMINY

Najwcześniejsze ślady osadnictwa na terenie gminy pochodzą z okresu paleolitu. Świadczą o tym chociażby ślady obozowiska łowców reniferów na terenie Biskupina w postaci krzemienych grotów, gładzika kościanego, czy innych wyrobów z krzemienia. Z okresu neolitu pochodzi zespół trzech „długich domów” w Gaśawie oraz pojedynczy dom odkryty w Biskupinie. Kolejne społeczności były związane z Kulturą Pucharów Lejkowatych, po której odnaleziono skarb w postaci trzech krzemienych siekier, Kulturą Amfor Kulistych oraz Kulturą Ceramiki Sznurowej (odkryty tzw. kraal, czyli zagroda dla bydła w Biskupinie). Najbardziej znanym stanowiskiem z okresu kultury łuzyckiej jest oczywiście osada obronna w Biskupinie sprzed ok. 750 r. p.n.e. Należy jednak pamiętać, że w okolicy odnotowano ok. 60 mniejszych osad. Odkryto również ślady osadnictwa związanego z kulturą lateńską oraz okresem rzymskim. Przez teren dzisiejszych Pałuk mogła biec jedna z odnóg Szlaku Bursztynowego pełniąca ważną funkcję handlową. Jego śladem biegnie dzisiaj droga międzynarodowa nr 5.

We wczesnym średniowieczu istniało na tym terenie kilka ośrodków wczesnofeudalnych, z których najistotniejszym jest gród w Biskupinie funkcjonujący do początku XI w. Zaczęły się także rozwijać okoliczne osady, które w następnym stuleciu zostały przekazane na rzecz Kościoła, w tym klasztorowi w Trzemesznie m.in. Gaśawa, Komratowo, Oćwieka czy Szelejewo. Zaczęła wtedy też powstawać na omawianym terenie sieć parafialna. Jako pierwsza prawdopodobnie na przełomie XI i XII w. powstała parafia w Gaśawie, a następne w Chomiąży Szlacheckiej. Bardzo duże znaczenie miał przechowujący relikwie św. Wojciecha klasztor w Trzemesznie podległy arcybiskupstwu gnieźnieńskiemu, na czele którego stał wówczas arcybiskup Jakub ze Żnina. Zapoczątkował on lokację wsi na prawie polskim na Pałukach, który spowodował dalsze bogacenie się Kościoła.

Okres rozbitcia dzielnicowego to czas wojen domowych. W okolicach Gaśawy toczono walki pomiędzy Władysławem Odonicem a Władysławem Laskonogim o prawa do Chomiąży Szlacheckiej. Pomimo układu w Kcyni zawartego 30 listopada 1223 r. przyznającego prawo do Pałuk Odonicowi, walki nie ustały. Próbę dyplomatycznego rozwiązania konfliktu chciano podjąć w czasie zjazdu w Gaśawie, na który poza Odonicem i Laskonogim przybyli: Leszek Biały - książę krakowski i Henryk Brodaty - książę śląski sprzymierzeni z Władysławem Laskonogim oraz Konrad Mazowiecki, arcybiskup Wincenty, liczni biskupi oraz rycerstwo. Niestety próba załagodzenia konfliktu zakończyła się zabójstwem Leszka Białego 24 listopada 1227 r., co upamiętnia odsłonięty w 1927 r. pomnik, zrekonstruowany w latach 70. XX w. Zabójstwo doprowadziło do dalszych walk w całym kraju, a także do antagonizmów pomiędzy potężnymi rodami w regionie, które zakończył dopiero Władysław Łokietek jednocząc polskie ziemie. Okres rządów Kazimierza Wielkiego to czas rozkwitu gospodarczego regionu. Wystawiono dokument potwierdzający wcześniejsze przywileje dla klasztoru w Trzemesznie wyliczające wsi należące do niego m.in.: Komratowo, Oćwiekę, Łysin i Gaśawę, dla której w 1388 r. wystawiono dokument lokacyjny na prawie magdeburskim, co przyczyniło się do rozwoju handlu nowego miasta położonego na szlaku handlowym prowadzącym z Gniezna do Torunia. Do dzisiaj Gaśawa zachowała dawny układ przestrzenny typowy dla innych miasteczek wielkopolskich z kwadratowym rynkiem usytuowanym na osi dróg z Mogilna do Żnina i z Gniezna do Żnina.

W kolejnych wiekach zaczęło rozwijać się także rzemiosło, jednak Gaśawa i okoliczne wsie pozostały typowo rolnicze, zaopatrując region, a szczególnie klasztor w Trzemesznie w artykuły codziennego użytku. Zachowało się bardzo mało materiałów źródłowych z czasów nowożytnych z powodu dużych zniszczeń w czasie wojen ze Szwecją. Wiadomo na pewno, że w końcu XVIII w. powstały nowe, zachowane do dzisiaj, kościoły w Gaśawie i Ryszewku. Do parafii gaśawskiej należały wówczas: Marcinkowo Górne i Dolne, Szelejewo, Łysin, Oćwieka i Komratowo, a w samym mieście istniał szpital dla starców oraz szkoła parafialna. W XVIII w. w Gaśawie mieszkali sami Polacy, łącznie ok. 230 mieszkańców. Gaśawa wraz ze Żninem znalazła się pod zaborem pruskim już po pierwszym rozbiórce w 1772 r. wchodząc w skład nowo utworzonego powiatu

inowrocławskiego. Zniesiono wówczas podległość klasztorowi w Trzemesznie, a sama Gąsawa stała się miastem królewskim. W kolejnych latach region często zmieniał przynależność administracyjną wchodząc w skład w latach 1807-1815 Księstwa Warszawskiego, a następnie Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Wobec niepowodzeń krótkotrwałych zrywów patriotycznych, w czasie których okoliczna ludność demonstrowała patriotyczną postawę, zwrócono się w stronę pracy organicznej i pracy u podstaw. Rozwijano nowoczesne rolnictwo wprowadzając nowy system gospodarki rolnej oraz nowoczesne, bardziej wydajne metody pracy przy użyciu nowych maszyn. Jednocześnie rozpoczęła się bardziej zdecydowana walka z polskością przy pomocy Kulturkampfu, Hakaty, czy Komisji Kolonizacyjnej. Temu miał również służyć nowy podział administracyjny regionu i utworzenie powiatu żnińskiego, do którego należała Gąsawa z okolicznymi wsiami.

Wybuch I wojny światowej spowodował odrodzenie się nadziei na odzyskanie Niepodległości. Urealniło to na przełomie 1918 i 1919 r. Powstanie Wielkopolskie, w czasie którego Pałuki położone w połowie drogi pomiędzy Bydgoszczą a Poznaniem odgrywały ważną rolę. Główne walki zakończone sukcesem rozegrały się tutaj na początku stycznia 1919 r., dzięki którym Gąsawa z pobliskim Żninem oraz szerzej cała Wielkopolska znalazły się w Polsce. Ludność Gąsawy i okolicy bardzo aktywnie uczestniczyła w walkach powstańczych. Powojenne lata w odrodzonej Ojczyźnie nie były łatwe. Na przełomie lat 20. i 30. trwał wielki kryzys gospodarczy, który uniemożliwiał rozwój rolnictwa. Ważnym wydarzeniem, które zmieniło na zawsze region było odkrycie osady w Biskupinie w 1933 r. przez miejscowego nauczyciela Walentego Sz wajcera, które przyczyniło się do lepszego poznania pod względem archeologicznym wielu miejscowości na Pałukach, a w konsekwencji do rozwoju turystycznego regionu. Okres międzywojenny to również czas prężnego działania różnych towarzystw i kół m.in. Koła Śpiewaczego, Sokoła, czy Ochotniczej Straży Pożarnej. Niestety na skutek zmian administracyjnych Gąsawa po blisko 550 latach straciła prawa miejskie.

II wojna światowa dla Pałuk rozpoczęła się 7 września 1939 r., kiedy wkroczyło niemieckie wojsko i bez walk zajęło region włączając Pałuki do Rzeszy Niemieckiej do Kraju Warty. Rozpoczęły się masowe aresztowania oraz prześladowania, a także egzekucje Polaków m.in. w Balczewie. Zniszczono polskie pomniki m.in. Leszka Białego, a zabytkowe kościoły w Gąsawie i Ryszewku zamieniono na magazyny zbożowe. W styczniu 1945 r. z chwilą wkroczenia wojsk sowieckich zakończyła się II wojna światowa.

Zaczęto szybko organizować polskie urzędy oraz sklepy. Uruchomiono również starą elektrownię, którą zamknięto w latach 60. kiedy okolicę podłączono do państwowej sieci energetycznej. Powstały wówczas nowe osiedla domków jednorodzinnych, zbudowano lokalne drogi, a 1 stycznia 1973 r. dokonano reformy administracyjnej tworząc gminę Gąsawa, którą zamieszkiwało ponad 3700 osób, do której należały: Biskupin, Drewno, Gąsawa, Godawy, Głowy, Komratowo, Łysin, Marcinkowo Górne i Dolne, Oćwieka, Ryszewko i Szelejewo. Rozbudowano także rezerwat archeologiczny w Biskupinie, nadając mu obecny kształt. W ostatnich latach powstały także nowe budynki, dzięki którym Biskupin jest polskim centrum archeologii doświadczalnej. 16 września 1994 r. osadę uznano za pomnik historii Polski.

3.2. KRAJOBRAZ KULTUROWY

Gmina Gąsawa jest typowo rolniczą gminą, w skład której wchodzi 20 sołectw. Głównym ośrodkiem mieszkalno – administracyjno – usługowym jest Gąsawa.

Cennym elementem krajobrazu kulturowego gminy jest wieś Gąsawa, która zachowała dawny układ przestrzenny typowy dla miasteczek wielkopolskich z kwadratowym rynkiem usytuowanym na osi dróg z Mogilna do Żnina i z Gniezna do Żnina. Przy Rynku zachowała się zabudowa historyczna głównie z XIX i początku XX w. W Gąsawie zachował się duży zespół tradycyjnego budownictwa murowanego. Są to głównie parterowe domy z dachem dwuspadowym ustawionym kalenicowo, pokryte dachówką ceramiczną, ale także są to dwukondygnacyjne kamienice z usługowymi parterami. Część domów została współcześnie przekształcona przez termomodernizację i wymianę stolarki okiennej na PCV, w wyniku których utraciła swoje wartości zabytkowe oraz pierwotny wygląd.

Ważnymi elementami krajobrazu kulturowego, charakterystycznymi dla gminy Gąsawa są zespoły dworskie i folwarczne. Założenia stały się czynnikiem podporządkowującym układ i rozwój części wsi na terenie gminy. Większość pierwotnych schematów planistycznych została przekształcona w procesie zmian w stosunkach własnościowych, rozwoju gospodarki folwarcznej oraz

współczesnych rozbudów miejscowości. Największe zmiany miały jednak miejsce po II wojnie światowej. Obecnie pierwotny układ zabudowy wsi często jest zaburzony poprzez dosyć intensywną zabudowę jednorodziną.

Znaczna większość historycznych obiektów, ujęta w gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków, to zabudowa z XIX i początku XX w. Są to głównie obiekty murowane, przeważnie ceglane z ceglanym licem lub otynkowane.

Na terenie gminy zachowały się także zabytki techniki reprezentowane m.in. przez: dawną cegielnię z końca XIX w. przy drodze z Biskupina do Gogółkowa.

Na terenie gminy zachowały się także historyczne przykłady małej architektury w postaci krzyży i kapliczek przydrożnych będących przejawem tradycyjnej, ludowej religijności mieszkańców regionu, a także wyrazem wdzięczności za przeżycie wojen, czy uzdrowienia. Usytuowane najczęściej na rozstajach dróg, poza granicami wsi oraz w jej obrębie.

Świadectwem bogatej historii regionu są liczne cmentarze różnych wyznań. Stanowią one przykłady wielokulturowości tych terenów. Zachowane są one w różnym stanie, częściowo zupełnie nieczytelne.

3.3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Zgodnie z treścią art. 3 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek archeologiczny jest to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem. Zgodnie z art. 6 ust. 3 ww. ustawy o ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania: zabytki archeologiczne będące, w szczególności: a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, b) cmentarzyskami, c) kurhanami, d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo – konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje on istniejący zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w zbiorach archiwalnych, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są wszelkie informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe zebrane dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP może być źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie i zabytkach archeologicznych.

Obecnie Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na gminę Gąsawa obowiązek sporządzenia ewidencji zabytków archeologicznych znajdujących się na terenie gminy, którą należy na bieżąco uzupełniać o nowe dane nt. wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości, niezależnie od charakteru badań oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP.

. W ewidencji zabytków archeologicznych ujęto 450 stanowisk, na których stwierdzono różne funkcje osadnicze. 21 zlokalizowanych na terenie Rezerwatu Archeologicznego wraz z jego otoczeniem znajduje się w rejestrze zabytków.

Pozostałe obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych to w znacznej większości:

- osady i pozostałości osadnicze najliczniej reprezentowane przez kulturę łużycką, kulturę przeworską z okresu rzymskiego oraz osadnictwo średniowieczne
- cmentarzyska i groby najliczniej reprezentowane przez kulturę łużycką i pomorską w mniejszości przez kulturę iwieńską i kulturę grobów kloszowych.

Na terenie gminy Gąsawa występuje także obozowisko, piec wapiennicze i hutnicze, pomost, kraal i wał ziemny.

Prezentacja zasobów archeologicznych dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Gąsawa:

Stanowiska archeologiczne z terenu gminy Gąsawa			
Lp.	Funkcje	Liczba ogólna	W rejestrze zabytków
1	Cmentarzysko	33	3
2	Groby	9	2
3	Gródek	3	0
4	Kraal	1	1
5	Obozowisko	6	5
6	Osada	221	55
7	Piece	2	0
8	Pomost	1	0
9	Punkt osadniczy	210	0
10	Skarb	1	0
11	Ślad osadnictwa	327	8
12	Wał ziemny	1	1
13	Znalezisko luźne	25	3
14	Nieokreślone	6	0
Razem		846	78

Części stanowiskom archeologicznym przypisano więcej niż jedną funkcję.

Osadnictwo na terenie gminy Gąsawa rozwijało się głównie wokół jezior oraz cieków wodnych, szczególnie wzdłuż południowo-wschodniego brzegu jeziora Biskupińskiego, ale także innych m.in. jeziora Ostrowieckiego. Większość stanowisk archeologicznych położona jest na otwartym polu, przez co w największym stopniu narażona jest na zniszczenie.

Teren dzisiejszej gminy Gąsawa jest jednym z najlepiej przebadanych obszarów w Polsce, wykazującym dużą aktywność osadnictwa z zachowaną ciągłością zaludnienia od paleolitu, poprzez neolit, kulturę łużycką po okres średniowiecza i czasy nowożytne.

Badania archeologiczne na omawianym terenie prowadzone były już w okresie międzywojennym. Zapoczątkowały je badania prof. J. Kostrzewskiego, a następnie były kontynuowane w 1934 r. (Biskupin) oraz w latach 1936-1939 przez studentów Uniwersytetu Poznańskiego. Prowadzono wówczas ratownicze badania wykopaliskowe na jednym z pól w Szelejewie, a znalezione zabytki zostały przekazane do Muzeum Archeologicznego w Poznaniu. Kolejne prace były prowadzone po zakończeniu II wojny światowej.

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Wraz z rozwojem techniki, intensyfikacją działalności przemysłowej, gospodarczej i rolniczej rośnie stopień ich zagrożenia oraz pojawiają się nowe.

W myśl art. 6 pkt. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840) wszystkie zabytki archeologiczne - bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece.

Stanowiska archeologiczne niewpisane do rejestru zabytków, ujawnione głównie podczas badań AZP, stanowią podstawową i najliczniejszą grupę archeologicznego dziedzictwa kulturowego. Zasięg stanowisk archeologicznych wyznaczony jest na mapach na podstawie badań powierzchniowych, nie zawsze jednak dokładnie musi odpowiadać zasięgowi występowania reliktywów archeologicznych. Dlatego, należy go traktować orientacyjnie, może bowiem okazać się, że obiekty archeologiczne występują także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na każdego, kto zamierza realizować roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia

zabytku archeologicznego- obowiązek (z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1 cyt. ustawy), pokrycia kosztów badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków. Istotnymi zagrożeniami dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe (zwłaszcza rozwój budownictwa mieszkalnego i przemysłowego, budowa dróg). Niektóre zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali. Podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

Aby zapobiec zniszczeniu stanowisk archeologicznych, prace ziemne prowadzone w strefie ochrony stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym z Kujawsko-Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Powyższy wymóg jest szczególnie ważny podczas takich inwestycji, jak budowa dróg, obiektów kubaturowych, gdyż inwestycje te z uwagi na szerokopłaszczyznowy charakter prac ziemnych, w bezpowrotny sposób niszczą substancję zabytkową i obiekty archeologiczne.

Przebudowa układów urbanistycznych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym, wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych na tym terenie. Pozwalają skorygować, uszczegółowić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest również rozwój turystyki, zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te, dzisiaj atrakcyjne pod względem rekreacyjnym, w przeszłości często były miejscem zakładania osad ludzkich. Dostęp do wody stanowił podstawę egzystencji i umożliwiał tworzenie osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

Rozwój przemysłu, turystyki, budownictwa mieszkaniowego, może stanowić istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych, dlatego ważne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na terenie gminy Gąsawa największymi zagrożeniami dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych, są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia szerokopłaszczyznowych prac ziemno-budowlanych. Ze względu na specyfikę Biskupina zagrożeniem dla osady jest zanieczyszczenie środowiska, głównie wód jeziora Biskupińskiego poprzez odprowadzanie ścieków do jeziora oraz intensywna gospodarka rolna wokół osady.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Kujawsko-Pomorskiego Konserwatora Zabytków.

3.4. ZABYTKI RUCHOME

Zgodnie z art. 3 pkt. 3 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytek ruchomy, to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych będących dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiąca świadectwo minionej epoki, bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Właściciel lub posiadacz zabytku ruchomego zobowiązany jest m.in. do:

- zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremniania niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,

- przeciwdziałania kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględniania zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Z terenu gminy Gąsawa objęte ochroną konserwatorską są obiekty sakralne stanowiące wyposażenie kościołów. Są to obiekty stanowiące wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja w Gąsawie, łącznie z polichromiami oraz kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela w Chomiąży Szlacheckiej.

3.5. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

W rozumieniu Konwencji UNESCO (z października 2003 r.), dziedzictwo niematerialne rozumiane jest jako zwyczaj, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki.

Dziedzictwo niematerialne charakteryzuje się tym, że jest przekazywane z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu,
- spektakle i widowiska,
- zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne,
- wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki,
- umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

Na terenie gminy Gąsawa działają instytucje i organizacje, które poprzez swoją działalność sprawiają, że dziedzictwo niematerialne jest obecne, pielęgnowane i kultywowane. Jednostkami kulturotwórczymi są przede wszystkim:

Gąsawska Orkiestra Dęta Pałuki

Orkiestra w Gąsawie istniała już w latach powojennych. W latach dziewięćdziesiątych władze gminy postanowiły przywrócić działalność orkiestry. Pierwszy występ Gąsawskiej Orkiestry Dętej „Pałuki” miał miejsce w 2004 roku. Gąsawscy muzycy swoimi występami uświetnili wiele uroczystości, nie tylko gminnych, ale i powiatowych.

Stowarzyszenie Sympatyków Gąsawy

Stowarzyszenie zarejestrowano w 2007 r. Skupia mieszkańców i sympatyków gminy Gąsawa. Wśród najważniejszych działań organizacji należy wymienić:

- zbiórka pieniędzy na tablicę upamiętniającą lokalnego lekarza - Gustawa Mądroczyka
- coroczna organizacja imprezy - Gąsawskie Biegi imienia Gustawa Mądroczyka
- kwesta przed cmentarzem w Gąsawie na odnowę najstarszych nagrobków
- inscenizacja upamiętniająca wizytę Napoleona w Gąsawie.

Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich Gąsawa i Koło Gospodyń Wiejskich w Szelejewie

Koło ma za zadanie kultywowanie tradycji ludowych, podtrzymywanie zwyczajów i obrzędów, rękodzielnictwo z wykorzystaniem artystycznych form regionalnych. Tradycje Koła nawiązują do tradycji Kół Gospodyń Wiejskich formalnie kształtujących się w Polsce od 1918 r.

Gąsawska Kapela Ludowa

Zespół w repertuarze posiadający pieśni regionalne.

Ochotnicza Straż Pożarna

Na terenie gminy Gąsawa działa 6 Ochotniczych Straży Pożarnych: Gąsawa, Nowawieś Pałucka, Obudno, Szelejewo, Marcinkowo Dolne i Biskupin. Dwie pierwsze dzięki swej prężnej działalności należą do elity polskiego pożarnictwa ochotniczego wchodzą w skład Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego. Ochotnicze Straże Pożarne działające na terenie gminy Gąsawa stanowią ważny filar kultury niematerialnej regionu. Najstarsze pisemne wzmianki dotyczące działalności Ochotniczych Jednostek Pożarniczych pochodzą z 1900 roku (OSP Nowawieś Pałucka), oficjalnie przyjmuje się jednak, iż najstarszą Strażą jest OSP Gąsawa założona w 1908 roku.

Urząd Gminy Gąsawa wydaje publikacje związane z lokalnym dziedzictwem i historią. Do tej pory ukazały się m.in.:

- Kościół p. w. św. Mikołaja w Gąsawie, 2007 r.
- Monografia Gminy Gąsawa
- Przewodnik po turystyczno-przyrodniczych atrakcjach Gminy Gąsawa Region Pałuki, 2019 r.
- Gąsawa i okolica na starej widokówce, 2021 r.
- kwartalnik Gąsawska Gmina, od 2022 r.

Na terenie gminy Gąsawa, do niedawna, nieprzerwalnie funkcjonował kowal. Jego kuźnia znajduje się w Łysininie. W gminie funkcjonuje także Uniwersytet III Wieku.

3.6. ZABYTKI NIERUCHOME

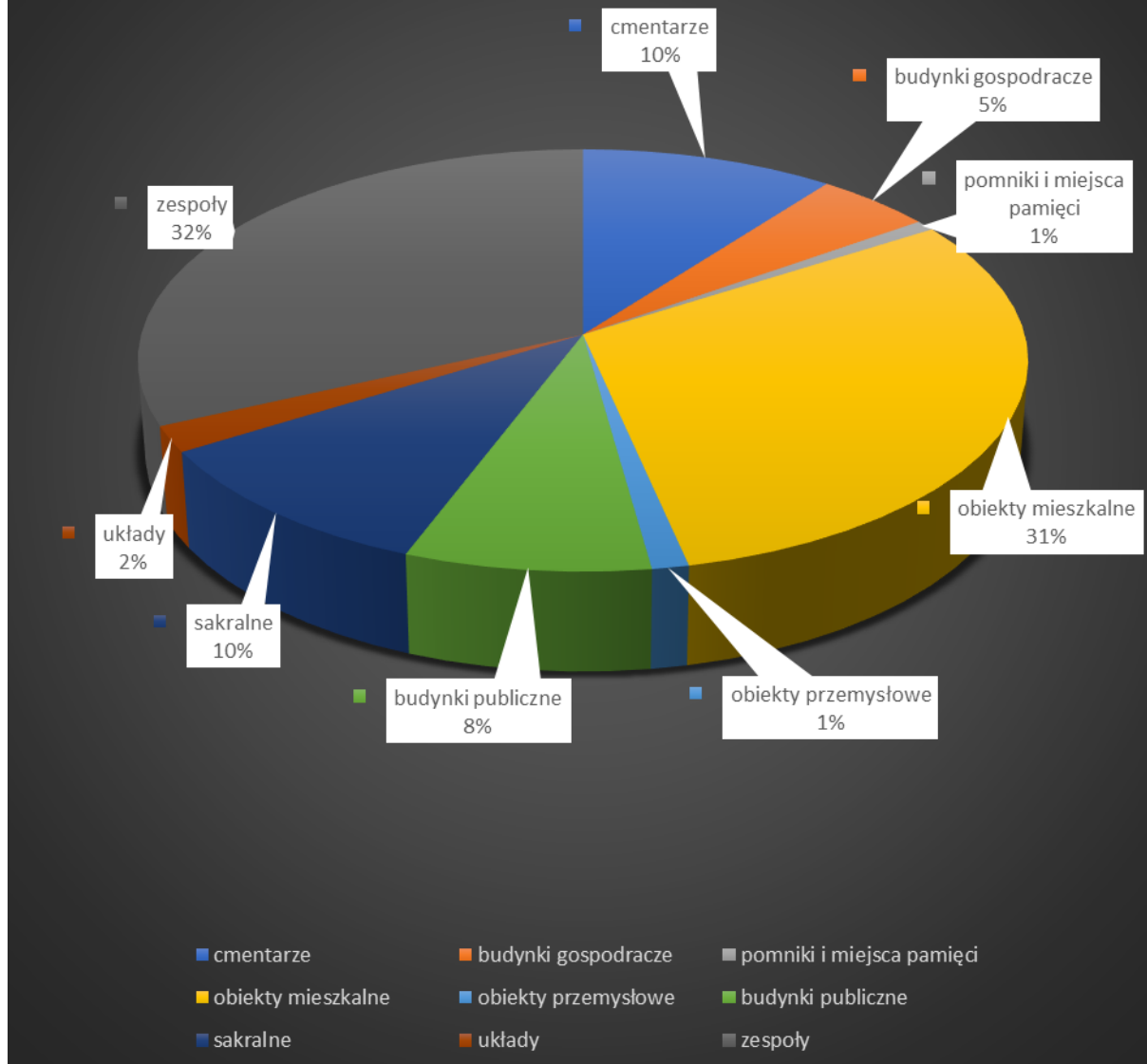
Do gminnej ewidencji zabytków nieruchomych, wpisano 251 obiektów. Są to w dużej mierze obiekty wchodzące w skład zespołów dworsko-folwarcznych, a także budynki mieszkalne pochodzące głównie z XIX i początku XX w.

Największą grupę stanowią obiekty w zespołach dworskich i folwarcznych (32%). Znajdują się w niej głównie budynki murowane z XIX i 1. połowy XX w., ale zachowały się także starsze przykłady np. zespół dworsko – parkowy w Marcinkowie Górnym z XVIII w.

Kolejną bardzo liczną grupą ujętą w ewidencji są budynki mieszkalne (31%), pochodzą z XIX i początku XX w. Ich stan zachowania jest bardzo zróżnicowany. Na terenie gminy zachowało się także wiele cmentarzy różnych wyznań (10%). Reprezentowane przez m.in. cmentarz parafialny w Gąsawie, gdzie zachowało się najwięcej historycznych nagrobków, na czele z kaplicami grobowymi m.in. rodziny Korzbóg-Tuchołków czy Brochowiczów-Połędzkich ujętymi indywidualnie w gminnej ewidencji. Na terenie gminy znajdują się także cmentarze ewangelickie, ze szczątkowo zachowanymi nagrobkami oraz miejsce po cmentarzu żydowskim.

Pełne zestawienie z podziałem na poszczególne grupy przedstawiono na poniższym wykresie.

Zabytki nieruchome w gminnej ewidencji zabytków wg kategorii NID

Na terenie gminy znajdują się obiekty, które należałoby uznać za wyjątkowo wyróżniające się na tle wszystkich zabytków, zarówno wpisanych do rejestru, jak i gminnej ewidencji zabytków. Stanowią one elementy rozpoznawalne przez społeczeństwo nie tylko w skali regionu. Do takich „wizytówek” gminy niewątpliwie zaliczyć należy:

Rezerwat archeologiczny w Biskupinie

Najbardziej znanym zabytkiem archeologicznym jest bez wątpienia osada obronna kultury łużyckiej w Biskupinie. Została odkryta pod wodami jeziora Biskupińskiego w 1933 r. przez miejscowego nauczyciela Walentego Szwajcera. Poinformował on o znalezisku prof. Józefa Kostrzewskiego z Poznania, który razem z prof. Zdzisławem Rajewskim zorganizował w następnym roku szeroko zakrojone badania archeologiczne. Korzystano w tym czasie z najnowocześniejszego sprzętu i niekonwencjonalnych metod m.in. wykonywano zdjęcia z balonu oraz prowadzono badania pod wodą. Prowadzono badania interdyscyplinarne oraz archeologię eksperymentalną. W czasie II wojny światowej badania w Biskupinie były prowadzone przez prof. Hansa Schleifa, które miały wykazać jej pragermańskość. Po zakończeniu wojny pracami kierował Rajewski, z inicjatywy którego w 1950 r. utworzono w Biskupinie muzeum, a w latach 70. rezerwat archeologiczny ze współczesnymi, pełnowymiarowymi rekonstrukcjami. 16 września 1994 r. osada w Biskupinie została uznana za pomnik historii Polski.

Najbardziej rozpoznawalną częścią rezerwatu jest osada obronna kultury łużyckiej z przełomu epok brązu i żelaza, datowana na podstawie badań dendrochronologicznych na lata 747-722 p.n.e. Osada składała się ze 106 domów ułożonych w 13 rzędach rozdzielonych ulicami. Całość otoczona była drogą okrężną z wałem obronnym o szerokości 3 m u podstawy, wypełnionym drewnianymi skrzyniami z piaskiem i kamieniami, budowanych w technice zrębowej. Osada usytuowana na wyspie skomunikowana była z lądem za pomocą pomostu z bramą z dwuskrzydłowymi wrotami u wejścia. Na terenie osady znajdują się rekonstrukcje pomostu, bramy, kilku odcinków wału, falochron, dwa rzędy chat oraz ulica.

Rezerwat archeologiczny o powierzchni ok. 38 ha jest jednym z największych w Europie. Poza osadą obronną znajdują się tutaj również inne rekonstrukcje:

- obozowisko łowców i zbieraczy - rekonstrukcja stanowiska sprzed ok. 8 tys. lat, jako jedyna nie jest zlokalizowana w bezpośrednim sąsiedztwie śladów osadnictwa,
- osada pierwszych rolników - rekonstrukcja neolitycznej osady sprzed ok. 6 tys. lat w postaci tzw. długiego domu. Pierwsze badania archeologiczne prowadzone były tutaj w latach 50. XX w., a następnie w latach 2011-2012. Na ich podstawie wzniesiono dwa domy na planie wydłużonego trapezu zamieszkiwane najprawdopodobniej przez kilka rodzin. W sąsiedztwie znajduje się źródło wody, które pełniło rolę kultową,

- rekonstrukcja dwóch grobów skrzynkowych z V w. p.n.e. z terenu Nowejwsi Pałuckiej oraz Świątkowa,
- wioska piastowska - rekonstrukcja kilkunastu domostw o funkcji usługowo-rzemieślniczej usytuowanych wokół placu z paleniskiem, w sąsiedztwie niewielkiego grodu na półwyspie biskupińskim z X-XI w. Badania archeologiczne były prowadzone na tym terenie przed II wojną światową oraz w latach 1949-1954, 1986 i 2012-2013.

Na terenie rezerwatu znajduje się również chata pałucka wpisana do rejestru zabytków z przełomu XVIII i XIX w. Zachowana jest w dobrym stanie.

Kościół pw. św. Mikołaja w Gąsawie

Gąsawa jako osada targowa została wymieniona w XII w. jako własność klasztoru kanoników regularnych w Trzemesznie. Parafia została erygowana wcześniej na przełomie XI i XII w. Pierwszy kościół istniał na skrzyżowaniu szlaków prowadzących ze Żnina i Trzemeszna do Biskupina i Rogowa. Kolejne przywileje dla kościoła potwierdzali Przemysław I (1251 r.), Przemysław II (1292 r.) i Kazimierz Wielki (1368 r.). Pierwotna budowla została zniszczona w 1655 r. podczas wojen szwedzkich.

Obecny kościół został wzniesiony w 1674 r. staraniem opata trzemeszeńskiego Kazimierza Brzechwy. W 1690 r. nastąpiła jego konsekracja. W następnym stuleciu (1764 r.) powstaje dzwonnica oraz szkoła (niezachowana), a w 1815 r. plebania na miejscu wcześniejszej z przełomu XVII i XVIII w. Rok później została ufundowana okrągła kaplica pw. św. Antoniego mieszcząca w podziemiu kaplicę grobową, przylegającą do kościoła od strony północnej. W latach 1855-56 staraniem ks. Teofila Kegela odnowiono świątynię zmieniając pokrycie z gontu na łupkę. W okresie międzywojennym odnowiono wnętrze oraz rozbudowano plebanię. W czasie II wojny światowej kościół służył jako magazyn zbożowy. W 1948 r. wykonano nową polichromię autorstwa Władysława i Kazimierza Drapiewskich oraz Józefa Tajcherta. W 1999 r. odkryto pod grubą warstwą tynku, jak się później okazało, jeden z największych zespołów barokowych polichromii w Polsce, które w następnych latach do 2006 r. były odsłaniane i konserwowane przez studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zespół kościoła zachowany jest w dobrym stanie.

Kościół pw. św. Marii Magdaleny w Ryszewku

Wieś położona jest przy starej drodze ze Żnina do Gniezna. Pierwsze wzmianki o kościele pochodzą z XIV w. kiedy świątynia jest wzmiankowana jako kościół filialny parafii w Gąsawie. Od połowy następnego stulecia był siedzibą samodzielnej parafii. Obecną świątynię wzniesiono na miejscu wcześniejszej, również drewnianej, zbudowanej przed 1678 r. z fundacji opata trzemeszeńskiego Macieja Mias(t)kowskiego.

Obecny kościół powstał w 1727 r. lub 1788 r., kiedy miała miejsce jego konsekracja. W 1860 r. wzniesiono wieżyczkę na sygnaturkę, a w 1892 r. ufundowano organy. W latach 1911 i 1936 przeprowadzono odnowienie kościoła. W czasie II wojny światowej użytkowany jako magazyn zbożowy. Ostatnie prace konserwatorsko-restauratorskie miały miejsce w latach 50. XX w. oraz w 1997 r. Kościół zachowany jest w dobrym stanie.

Dwór w Łysininie

Dwór w Łysininie został wzniesiony w 1914 r. lub 1926 r. dla Antoniego Michalskiego, właściciela majątku. Po II wojnie światowej budynek upaństwowiono i ulokowano w nim szkołę rolniczą, a następnie siedzibę Zakładu Rybackiego. Dwór zachowany jest w dość dobrym stanie.

Dwór w Gogólkowie

Dwór w Gogólkowie został wzniesiony na pocz. XX w. prawdopodobnie dla Walentego Michalskiego, właściciela majątku. W 1922 r. budynek został przebudowany, o czym świadczy data w szczycie. Dobudowano wówczas jednoosiową część zachodnią oraz zmieniono wnętrza i elewacje. Dwór położony jest przy drodze prowadzącej do Gąsawy. Po jego południowej stronie znajdują się dawne zabudowania folwarczne. Zespół zachowany jest w złym stanie, dwór wymaga prac remontowych.

Tartak, dawna cegielnia w Gogólkowie

Cegielnia w Gogólkowie powstała w końcu XIX w. prawdopodobnie z inicjatywy właściciela majątku Walentego Michalskiego. Charakterystyczny owalny kształt budynku podyktowany był specyficzną funkcją jaką pełnił tj. wypalania cegieł i ich składowania. Po 1945 r. majątek przejęła Spółdzielnia Produkcyjna „Przyszłość”, która kontynuowała produkcję do lat 70. kiedy postanowiono zaadaptować budynek na tartak. Naprawiono wówczas więźbę dachową oraz wzniesiono nowe,

murowane pomieszczenia. Budynek dawnej cegielni jest w złym stanie, wymaga pilnych prac remontowo-konserwatorskich.

Zespół pałacowo-parkowy w Obudnie

Pałac w Obudnie został wzniesiony w poł. XIX w. dla Sylwestra Paruszewskiego, ówczesnego właściciela. Po II wojnie światowej majątek znacjonalizowano i stał się siedzibą PGRu. Skuto wówczas bogatą sztukaterię dekorującą elewację pałacu. Obecnie budynek jest dzierżawiony przez prywatne osoby. Dwór zachowany jest w średnim stanie.

Zespół dworski w Chomiąży Szlacheckiej

Dwór w Chomiąży Szlacheckiej został wzniesiony w 2. ćw. XIX w. z inicjatywy ówczesnego właściciela Józefa Sulerzyskiego. W 1934 r. przebudowano elewację południową. Powstała wówczas weranda oraz wystawka z tympanonem. Zmieniono również poddasze, stolarkę okienną oraz drzwiową. W kolejnych latach budynek często zmieniał właścicieli, aż do 1946 r. kiedy majątek został znacjonalizowany, a sam dwór przekazany Dyrekcji Lasów Państwowych, a następnie PGR w

Cerekwicy, służąc jako ośrodek kolonijny dla dzieci. Po zmianach ustrojowych w 1990 r. budynek sprzedano prywatnemu właścicielowi, który przystąpił do generalnego remontu i urządził w nim luksusowy ośrodek hotelowy dostawiając do budynku z dwóch stron nowe pawilony mieszczące basen oraz restaurację. Naprzeciwko dworu wzniesiono również współczesny budynek. Zespół po pracach adaptacyjnych, zachowany jest w dobrym stanie.

Zespół dworski w Marcinkowie Dolnym

Dwór w Marcinkowie Dolnym został wzniesiony w 4. ćw. XIX w. prawdopodobnie dla Stanisława Jasińskiego, ówczesnego właściciela. W 1902 r. budynek uległ rozbudowie, w czasie której dobudowano ryzalit oraz wystawkę. W 1924 r. dobudowano z kolei boczne skrzydło. Po 1945 r. dworem administrował Ośrodek Kultury Polskiej, a następnie Zespół Gospodarstw Rolnych. Obecnie zespół dworski przeszedł w posiadanie potomków właścicieli. Dwór zachowany jest w średnim stanie.

Zespół dworski w Marcinkowie Górnym

Dwór w Marcinkowie Górnym został wzniesiony dla Ignacego Zdębińskiego w XVIII w. na miejscu wcześniejszego drewnianego, którego najstarszy opis pochodzi z 1679 r. Budynek został rozbudowany przez rodzinę Karskich w 1. ćw. XIX w. Wzniesiono wówczas dwie oficyny, a w 2. ćw.

XIX w. powstała trzecia. Po wojnie majątek został znacjonalizowany. W latach 2009-2010 budynek przeszedł generalny remont i pełni funkcję hotelową.

Barokowy dwór o skromnych cechach stylowych położony jest po północno-zachodniej stronie drogi prowadzącej z Gąsawy do Rogowa, w otoczeniu parku z bramą przedstawiającą dwóch wojowników wg projektu Jakuba Juszczyka autora pomnika Leszka Białego, który powstał w 1927 r. na pamiątkę śmierci księcia w Marcinkowie. Dwór zachowany jest w dobrym stanie.

4. ZABYTKI OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY

4.1. POMNIK HISTORII

Rezerwat archeologiczny Biskupin został uznany za Pomnik Historii zarządzeniem Prezydenta RP z 8 września 1994 roku. Odkrycie osady obronnej w Biskupinie jest jednym z najważniejszych w dziejach polskiej i europejskiej archeologii. Wynika to z faktu przetrwania do naszych czasów (z racji korzystnego kontekstu środowiskowego) prawie kompletnych konstrukcji drewnianych tak wielkiej osady, z tak odległej przeszłości. Wobec spotykanej na ogół znikomości i fragmentaryczności materiału archeologicznego na naszych ziemiach Biskupin jest sam w sobie odrębną jakością.

Biskupin - osada przedstawia również koncepcję zwartej, obronnej zabudowy i jest przykładem myśli protourbanistycznej, choć niekontynuowanej w następnych wiekach. Odkrycie to, obok wielkiego poszerzenia wiedzy o pradziejach naszego kraju dało również impuls do rozwoju metodyki, technik wykopaliskowych, rozwoju m.in. archeologii doświadczalnej. Znaczna partia obiektu pozostaje przy tym nadal niezniszczona i nienaruszona badaniami, stanowiąc obszar dla odkryć przyszłych pokoleń. Wspomnieć należy tu również o niebagatelnej roli Biskupina w popularyzacji badań archeologii Polski.

W swojej skali z okresu pradziejów nie posiada odpowiedników w Polsce i na świecie, porównywalne jest do osad palowych z neolitu w Szwajcarii czy Pompejów z Włoch reprezentujących cywilizację rzymską, ale z innych okresów rozwoju kultury.

4.2. ZABYTKI NIERUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

I.p.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Nr rejestru	Data wpisu	Stan zachowania
1	Biskupin	na terenie Rezerwatu Archeologicznego	Drewniany dom wąskofrontowy, podcieniowy z Pałuk	A/1625	24.01.2013 r.	dobry
2	Chomiąża Szlachecka	Chomiąża Szlachecka 2	Założenie dworsko-parkowe: • dwór• park• stajnia	A/1139	23.10.1991 r.	dobry
3		Chomiąża Szlachecka 1	Kościół rzymskokatolicki parafialny pw. św. Jana Chrzciciela z 1831 r.	A/1774	30.04.2020 r.	dobry
4	Gąsawa	ul. Żnińska 1	Kościół parafialny p.w. św. Mikołaja	A/238	14.03.1933 r.	dobry
5	Gogółkowo	Gogółkowo 16	Dwór	A/1074	21.10.1994 r.	średni
6		Gogółkowo	Cegielnia, ob. tartak	A/1145	25.10.1995 r.	zły
7	Łysin	Łysin 53	Dwór	A/1288	10.12.1990 r.	dobry
8	Marcinkowo Dolne	Marcinkowo Dolne 2	Założenie dworsko-parkowe	A/1440	15.06.1985 r.	średni
9	Marcinkowo Górne	Marcinkowo Górne 1	Założenie dworsko-parkowe: • dwór• park	A/1005	03.05.1966 r.	dobry

			Zespół folwarczny: • oficyna • oficyna • oficyna, tzw. Domek		10.06.1987 r.	średni
10	Obudno	Obudno 1	Założenie dworsko-parkowe	A/1187	15.06.1985 r.	średni
11	Ryszewko		Kościół parafialny p.w. św. Marii Magdaleny, dzwonnica	A/788	14.03.1933 r.	dobry

4.3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Cały obszar Rezerwatu archeologicznego w Biskupinie wpisany został do rejestru zabytków na podstawie decyzji z dnia 16 listopada 1995 r., nr rejestru C/147. W latach kolejnych rozszerzono ochronę konserwatorską wpisując do rejestru otoczenie pod numerem rejestru C/164.

Poniżej zestawienie stanowisk archeologicznych, które zlokalizowane są na obszarze objętym ochroną konserwatorską.

l.p.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr Stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu	Chronologia	Kultura	Nr rejestru zabytków
1	Biskupin	44-35	2	2	osada		kultura pucharów lejkowatych	C/148
			2	2	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			2	2	osada	wczesne średniowiecze		
2	Biskupin	44-35	4	3	osada obronna	okres halsztacki	kultura łużycka	C/148
			4	3	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	
			4	3	osada	wczesne średniowiecze		
			4	3	gródek	wczesne średniowiecze		
3	Biskupin	44-35	5	4	śląd osadnictwa		kultura pucharów lejkowatych	C/148
			5	4	wał ziemny	okres halsztacki	kultura łużycka	
4	Biskupin	44-35	6+6a	5+6	osada	neolit		C/148
			6+6a	5+6	osada		kultura pucharów lejkowatych	

			6+6a	5+6	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			6+6a	5+6	osada	VII-IX w.	wczesne średniowiecze	
5	Biskupin	44-35	7	7	osada		kultura ceramiki wstęgowej rytej	C/148
			7	7	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	
			7	7	osada	wczesne średniowiecze		
6	Biskupin	44-35	14	12	ślad osadnictwa	mezolit	kultura kundajska	C/148
			14	12	ślad osadnictwa	epoka brązu	grupa iwieńska	
			14	12	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			14	12	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze		
7	Biskupin	44-35	15+15a	13+14	obozowisko		kultura świderska	C/148
			15+15a	13+14	osada		kultura ceramiki wstęgowej rytej	
			15+15a	13+14	grób szkieletowy		kultura lendzielska	

			15+15a	13+14	osada		kultura pucharów lejkowatych	
			15+15a	13+14	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			15+15a	13+14	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	
			15+15a	13+14	osada	wczesne średniowiecze		
8	Biskupin	44-35	18	16	osada		kultura ceramiki wstęgowej rytej	C/148
			18	16	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			18	16	cmentarzyska ciałopalne	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura pomorska	
			18	16	osada	wczesne średniowiecze		
9	Biskupin	45-35	2	1	obozowisko	mezolit		C/148
			2	1	osada	neolit	kultura amfor kulistych	

			2	1	osada	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	
			2	1	osada	wczesne średniowiecze		
10	Biskupin	45-35	2a	2	osada	neolit	kultura amfor kulistycznych	C/148
			2a	2	śląd osadnictwa	neolit	kultura ceramiki sznurowej	
			2a	2	kraal	wczesna epoka brązu	kultura iwieńska	
			2a	2	osada	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	
			2a	2	osada	X-XII w.		
11	Biskupin	45-35	3	3	osada	neolit	kultura amfor kulistycznych	C/148;
			3	3	osada	wczesna epoka żelaza	kultura łużycka	
			3	3	osada	X/XI w.		
12	Biskupin	45-35	17	6	obozowisko	paleolit/mezolit		C/148

			17	6	osada	neolit	kultura pucharów lejkowatych; kultura amfor kulistych	
			17	6	osada	wczesna epoka brązu	kultura iwieńska	
			17	6	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			17	6	osada	wczesna epoka żelaza	kultura pomorska	
			17	6	cmentarzysko	późny okres lateński	kultura przeworska	
			17	6	osada	VIII-XIII w.		
13	Biskupin	45-35	17a	7	ślad osadnictwa	wczesna epoka brązu		C/148
			17a	7	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			17a	7	cmentarzysko	późny okres lateński	kultura przeworska	
			17a	7	osada	późne średniowiecze		
14	Biskupin	45-35	18	8	obozowisko	mezolit		C/148
			18	8	osada	neolit	KL-P	
			18	8	osada	wczesna epoka brązu	kultura iwieńska	

			18	8	osada	epoka brązu/wczesny okres lateński	kultura łużycka	
			18	8	cmentarzysko	wczesna epoka żelaza	kultura pomorska	
			18	8	osada	wczesne średniowiecze		
15	Biskupin	45-35	20	9	osada	neolit		C/164
			20	9	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			20	9	osada	wczesne średniowiecze		
16	Biskupin	45-35	21	10	osada	X/XI w.		C/164
17	Biskupin	45-35	24	12	znalezisko luźne	mezolit	kultura kundajska	C/164
			24	12	znalezisko luźne	neolit		
			24	12	śląd osadnictwa		kultura łużycka	
18	Biskupin	45-35	28	13	znalezisko luźne		kultura łużycka	C/164
19	Godawy	44-35	1	114	osada		kultura pucharów lejkowatych	C/148
			1	114	osada		kultura łużycka	
			1	114	osada	późny okres lateński	kultura przeworska	
			1	114	grób szkieletowy			

			1	114	osada	wczesne średniowiecze		
20	Godawy	44-35	1a	115	osada	okres lateński	kultura przeworska	C/148
21	Godawy	44-35	3	117	śląd osadnictwa	paleolit schyłkowy	kultura świderska	C/148
			3	117	osada		kultura pucharów lejkowatych	
			3	117	osada	okres lateński	kultura pomorska	
			3	117	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	
			3	117	osada	wczesne średniowiecze		

4.4. ZABYTKI RUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Z terenu gminy Gąsawa objęte ochroną konserwatorską są obiekty sakralne stanowiące wyposażenie kościołów. Są to obiekty stanowiące wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja w Gąsawie oraz wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela w Chomiąży Szlacheckiej. Ze względów bezpieczeństwa unika się publikowania szczegółowej listy obiektów objętych ochroną konserwatorską.

4.5. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW GMINY GĄSAWA

Gminna ewidencja zabytków gminy Gąsawa została opracowana w 2019 r. Została przyjęta Zarządzeniem nr 79/2019 Wójta Gminy Gąsawa z dnia 3 lipca 2019 r. w sprawie przyjęcia Gminnej ewidencji zabytków gminy Gąsawa. W ewidencji ujęto 251 obiektów nieruchomości oraz 450 stanowisk archeologicznych.

Zabytki nieruchome

ANEKS nr 1. str. 93

Zabytki archeologiczne

ANEKS nr 2. str. 106

5. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Rozpoznanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego gminy Gąsawa przeprowadzono w oparciu o analizę SWOT.

Mocne strony:

- potencjał turystyczny związany z funkcjonowaniem Rezerwatu i Muzeum Archeologicznego w Biskupinie oraz trasą Żnińskiej Kolei Powiatowej przebiegającej przez teren gminy
- wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe
- bogaty i zróżnicowany regionalny krajobraz kulturowy
- opracowana gminna ewidencja zabytków
- czytelne: historyczny układ urbanistyczny w Gąsawie i układy ruralistyczne w gminie, wzbogacone o obiekty zabytkowe
- duża ilość wartościowych obiektów architektonicznych i budowlanych
- zachowane obiekty historyczne i miejsca pamięci będące świadectwem wielokulturowości i wielowyznaniowości
- kultywowanie pamięci o Powstaniu Wielkopolskim, szczególnie dużą rolę w przywracaniu pamięci o Powstańcach ma Szkoła Podstawowa w Gąsawie

- korzystne warunki rozwoju turystyki oparte na dużym potencjale naturalnym i kulturowym
- położenie na terenie o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych otaczających terenów - Pałuki
- położenie w centrum - pomiędzy dużymi ośrodkami miejskimi
- dobre skomunikowanie z głównymi ośrodkami miejskimi województwa kujawsko-pomorskiego (Bydgoszcz i Toruń) oraz województwa wielkopolskiego (Poznań)
- położenie w bezpośrednim sąsiedztwie drogi ekspresowej S5
- uchwalone i sukcesywnie sporządzane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
- działalność związana z rozpowszechnianiem wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa
- utrzymanie w dobrym stanie obiektów sakralnych
- stopniowy wzrost świadomości dotyczącej historii regionu, tradycji oraz wartości dziedzictwa kulturowego wśród lokalnej społeczności, bogata tradycja i przywiązanie mieszkańców do ziemi, silna tożsamość
- placówka kulturalna - Gminny Ośrodek Kultury w Gąsawie
- duże zaangażowanie samorządu w rozwój gminy
- duży potencjał organizacji pozarządowych działających na terenie gminy
- działalność lokalnych i powiatowych organizacji pozarządowych związanych z rozpowszechnianiem wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa

Słabe strony:

- niepełne wykorzystywanie potencjału związanego z wielokulturową tradycją
- niezadowalająca popularyzacja wiedzy o wartościach chronionych obiektów
- całkowite wyburzenia lub znaczne przekształcenia cennych elementów zespołów folwarcznych i zabudowy wiejskiej
- niewystarczające wykorzystanie potencjału zabytków i cennych obszarów przyrodniczych
- zjawisko zanikania tradycyjnej zabudowy
- pozostawienie obiektów zabytkowych w stanie nieużytkowym, powodującym ich degradację
- problemy finansowe mieszkańców, przekładające się w niektórych przypadkach na pogarszający się stan zachowania obiektów zabytkowych
- samowolne działania w obrębie zabytków, bez uzgodnień z konserwatorem zabytków
- niedostateczne oznaczenie miejsc i obszarów atrakcyjnych turystycznie
- zjawisko niewłaściwej termomodernizacji obiektów historycznych
- niewystarczające nakłady na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami
- brak środków na prowadzenie dokładnych badań architektonicznych i historycznych
- niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytej opieki nad zabytkami
- słaba ekspozycja najważniejszych obiektów zabytkowych gminy
- niedoinwestowanie infrastruktury turystycznej, ogólnodostępnych miejsc wypoczynku nad znajdującymi się na terenie gminy zbiornikami wodnymi

Szanse i możliwości rozwoju:

- wykorzystanie potencjału Muzeum Archeologicznego w Biskupinie jako motoru napędowego do promocji regionu
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych
- dalszy rozwój jednego ze sztandarowych wydarzeń, jakim jest organizowany cyklicznie Festiwal Archeologiczny, kontynuowanie obecnych i tworzenie nowych okolicznościowych przedsięwzięć, imprez promujących dziedzictwo kulturowe
- rezerwacja w budżecie gminy środków związanych z ochroną zabytków
- uwzględnianie zagadnień z zakresu ochrony środowiska kulturowego i naturalnego w lokalnych dokumentach o znaczeniu strategicznym
- nawiązywanie w nowym budownictwie do lokalnych tradycji budowlanych, wykorzystanie nowych wzorców jednorodzinnej zabudowy, kontynuujących najlepsze tradycje budownictwa wiejskiego

- wykorzystanie bogatych zasobów przyrodniczych Pałuk
- wzbogacenie szlaków turystycznych o miejsca i obiekty zabytkowe
- możliwość pozyskania środków na finansowanie działań rewitalizacyjnych oraz prac konserwatorskich z różnych źródeł zewnętrznych
- rozwój istniejących produktów i tworzenie nowych projektów w oparciu o istniejące, bogate zasoby
- kompleksowe działania promocyjne (także we współpracy z sąsiednimi gminami) o spójnym przekazie, mającym na celu budowanie marki regionu - silnego ośrodka kulturalnego o bogatych walorach krajobrazowych, przyrodniczych i wypoczynkowych
- ścisła współpraca ze stolicą administracyjną powiatu w zakresie wspólnych działań promocyjnych i inwestycyjnych zwiększających atrakcyjność turystyczną regionu
- rozbudowa istniejących oraz tworzenie nowych tras i szlaków turystycznych w powiązaniu z istniejącymi obiektami i obszarami o dużych wartościach historycznych i kulturowych oraz rozwój bazy noclegowej
- poprawa dostępności informacji o atrakcjach turystycznych gminy
- kształtowanie wrażliwości na kulturę oraz edukacja regionalna dzieci i młodzieży poprzez np. organizowanie konkursów, zakresem obejmujących dziedzictwo kulturowe regionu
- sukcesywne prowadzenie prac przy obiektach i założeniach zabytkowych w celu zachowania oraz podnoszenia ich atrakcyjności turystycznej
- inwestycje w infrastrukturę turystyczną oraz wspieranie lokalnych przedsięwzięć mających na celu rozwój agroturystyki i bazy noclegowej na terenie gminy
- stworzenie atrakcyjnej bazy danych o dziedzictwie kulturowym gminy
- współpraca z organizacjami pożytku publicznego i instytucjami turystycznymi
- coraz większa świadomość społeczna w zakresie oddziaływania pomiędzy posiadanym dziedzictwem kulturowym a rozwojem gospodarczym

Zagrożenia i bariery:

- prowadzenie remontów niezgodnie z wymogami konserwatorskimi
- degradacja obiektów zabytkowych spowodowana niewłaściwym użytkowaniem, prowadzeniem prac bez konsultacji z urzędem ochrony zabytków, bądź brakiem użytkownika
- zanik tradycyjnej zabudowy poprzez wyburzenia i niewłaściwe przebudowy
- kryzys gospodarczy i związane z nim ograniczenia inwestycji
- niewystarczające środki budżetowe
- negatywne nastawienie części właścicieli do ochrony zabytków, postrzeganej nie jako szansa na zachowanie wspólnego dziedzictwa, a źródło represji i ograniczeń
- niewystarczające poczucie świadomości wartości tradycji i dziedzictwa obecnego w regionie

6. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE, PRIORYTETY I KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Strategicznym celem *Programu opieki nad zabytkami gminy Gąsawa na lata 2023-2026* jest zachowanie dziedzictwa kulturowego znajdującego się na terenie gminy, które służyć powinno budowaniu i utrwalaniu poczucia tożsamości lokalnej społeczności, utrzymaniu ładu przestrzennego, rozwojowi turystyki oraz rozwojowi społeczno-gospodarczemu. Aby go osiągnąć należy podjąć działania priorytetowe, zapoczątkowując proces realizowany przez wiele lat, w konsekwencji których, zabytki będą otaczane coraz lepszą opieką. W miarę postępów, działania winny być poddawane systematycznej weryfikacji, co pozwoli na realne dopasowanie do aktualnych możliwości finansowych i potrzeb właścicieli.

Urząd Gminy Gąsawa ze względu na ustawowy obowiązek ochrony wartości społecznie istotnych, posiada instrumenty prawne umożliwiające budowanie i ugruntowanie świadomości społecznej względem ochrony i opieki nad lokalnym dziedzictwem kulturowym.

Ponadto poprzez prowadzone działania samorząd ma możliwość wskazywania kierunków rozwoju w stosunku do podmiotów prywatnych posiadających obiekty zabytkowe i kreowania polityki promocyjnej budującej wizerunek oraz prestiż gminy Gąsawa jako miejsca atrakcyjnego turystycznie, nasyconego bogactwem zachowanych elementów kulturowych, o indywidualnym i unikatowym charakterze. Wobec powyższego objęcie – ze strony Urzędu Gminy Gąsawa – należytą opieką zabytków stanowi jeden z istotnych aspektów działalności lokalnego samorządu.

Powyzszą politykę określa kolejna edycja *Gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Gąsawa na lata 2023-2026*, dla realizacji którego, priorytetowe jest osiągnięcie celów określonych w art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami.

Na potrzeby aktualnego Programu określone zostały cztery podstawowe priorytety, które poprzez wytyczone w ich ramach kierunki działań oraz wskazane do realizacji zadania, w całości wypełniają ustawowe cele dla opracowywania gminnych programów opieki nad zabytkami.

Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Gąsawa

Priorytet II. Zarządzanie zasobem dziedzictwa kulturowego

Priorytet III. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego jako potwierdzenia uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy Gąsawa

Priorytet IV. Działania edukacyjne skierowane do społeczności lokalnych służące budowaniu tożsamości kulturowej oraz promocja zewnętrzna wartości kulturowych gminy

Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Gąsawa		
Lp.	Kierunek działania	Zadanie
1	Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Prowadzenie prac remontowo konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (kontynuacja prac remontowych przy dawnym komisariacie w Gąsawie)
2		Bieżące utrzymanie obiektów historycznych, stanowiących własność gminy we właściwym stanie technicznym i estetycznym
3		Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy
4		Podjęcie uchwały w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków
5		Wykorzystanie funduszy z programu Polski Ład dla

		kultury Rządowy Program Odbudowy Zabytków na remont ogrodzenia na cmentarzu parafialnym w Gąsawie oraz pomnika Leszka Białego w Marcinkowie Górnym
6		Wykonanie inwentaryzacji wszystkich cmentarzy i miejsc pamięci z terenu gminy, a następnie podejmowanie regularnych prac porządkowych i bieżąca kontrola
7	Współpraca z użytkownikami i właścicielami budynków zabytkowych mająca na celu poprawę stanu zachowania i utrzymania substancji mieszkaniowej	Współorganizacja lub uczestnictwo w szkoleniach dotyczących procedur prawnych związanych z finansowaniem zabytków, konserwacji, możliwości sposobów aplikowania o środki na zabytki
8		Doradztwo w postępowaniach związanych z pozyskaniem funduszy zewnętrznych
9		Współorganizacja oraz wsparcie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, a także udział w nich pracowników Urzędu Gminy zaangażowanych w sferę ochrony dziedzictwa kulturowego
10	Współpraca z rządowymi służbami ochrony zabytków	Uzgodnienie wspólnych działań związanych z uświadamianiem prawnym właścicieli obiektów zabytkowych, jak i uczestnictwo w dokonywanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wizjach i przeglądach obiektów zabytkowych

Priorytet II. Zarządzanie zasobem dziedzictwa kulturowego		
Lp.	Kierunek działania	Zadanie
1	Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków poprzez: 1. Zakładanie nowych kart adresowych dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nieuwzględnionych w ewidencji m.in. cmentarze w Gogółkowie i Pniewach. 2. Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną. 3. Skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących oraz takich, które utraciły cechy zabytkowe w wyniku modernizacji. Wszelkie działania przy obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków wymagają opiniowania, uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków
2		Rozwinięcie w gminie systemu monitorowania ochrony i opieki nad zabytkami, poprzez m. in. ustalenie i opisanie procesu oraz powołanie zespołów na rzecz budowania i koordynowania współpracy pomiędzy samorządem terytorialnym, właścicielami, partnerami lokalnymi z organizacji pozarządowych, gospodarczych i przedstawicielami mieszkańców
3	Intensyfikacja ochrony i opieki nad zabytkami gminy	Wspieranie działań związanych z zabezpieczeniem obiektów zabytkowych m. in. poprzez monitorowanie stanu dziedzictwa i jego zagrożeń wykorzystując do tego celu: m.in. straż, jednostki organizacyjne gminy, a także udzielanie wsparcia finansowego (w miarę posiadanych środków) montażu instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom w

		obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków
4		Coroczna aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych
5	Kontrola stanu zachowania zabytków	Okresowa kontrola stanu technicznego i instalacji budynków zabytkowych, których właścicielem jest gmina Gąsawa zgodnie z przepisami

Priorytet III. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego jako potwierdzenia uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy Gąsawa

Lp.	Kierunek działania	Zadanie
1	Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji)
2		Staranne planowanie przestrzenne respektujące wartości historycznych układów ruralistycznych i układu urbanistycznego
3		Nawiązanie w nowej architekturze do lokalnych wzorów i materiałów oraz konsekwentnego egzekwowania praw w tym zakresie poprzez np. zainicjowanie opracowania z innymi gminami regionu (z wykorzystaniem wsparcia specjalistów, Narodowego Instytutu Dziedzictwa oddział terenowy w Toruniu oraz we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków) wzornika i katalogu tradycyjnego budownictwa obejmującego również detal architektoniczny jako instrumentu pomocniczego dla lokalnych architektów i inżynierów w projektowaniu nowej zabudowy nawiązującej do lokalnych tradycji
4	Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich	Poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez: ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów wsi oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącą jego zabudowę wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk
5	Wykorzystanie walorów kulturowych i przyrodniczych gminy w tworzeniu oferty turystycznej	Systematyczne rozpowszechnianie wiedzy o szlakach kulturowych promujących zabytki na terenie regionu

Priorytet IV. Działania edukacyjne skierowane do społeczności lokalnych służące budowaniu tożsamości kulturowej oraz promocja zewnętrzna wartości kulturowych gminy

Lp.	Kierunek działania	Zadanie
1	Kształcenie i edukacja dzieci,	Dażenie do organizacji imprez dotyczących rocznie

	młodzieży i dorosłych na rzecz ochrony zabytków	historycznych oraz innych wraz z kontynuowaniem dotychczas organizowanych
2		Współpraca z organizacjami turystycznymi oraz instytucjami związanymi z opieką i promocją dziedzictwa kulturowego w zakresie inicjowania i organizacji obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa na obszarze gminy
3		Organizacja wystaw plenerowych promujących kulturę i dziedzictwo kulturowe w przestrzeniach publicznych na terenie gminy Gąsawa
4		Kultywowanie wiedzy o powstańcach wielkopolskich z terenu gminy Gąsawa i kontynuacja prac przy uwypuklaniu historii Powstania
5		Organizowanie we współpracy z sołtysami corocznych festynów promujących dziedzictwo kulturowe oraz tradycje związane z dożynkami i kiermaszami bożonarodzeniowymi
6		Promocja w środkach masowego przekazu informacji o zgłoszeniach zabytków do konkursu „Nasz Zabytek” organizowany przez Fundację Most the Most
7		Wspieranie inicjatyw indywidualnych i społecznych związanych z opieką nad dziedzictwem niematerialnym gminy (tj. zwyczaje, tradycje, obrzędy, itp.) oraz ich gromadzenie, opracowanie, udostępnianie i upowszechnianie, np. poprzez monografie, wydawnictwa, publikacje poświęcone dziedzictwu kulturowemu gminy i regionu
8		Używanie i stosowanie (także w stosunku do nowopowstających zespołów zabudowy) historycznych nazw miejscowości – przysiółków, historycznych nazw ulic itp., inicjowanie nowego nazewnictwa lub zmian w istniejącym nazewnictwie, promujących lokalną historię i lokalne tradycje
9		Czerpanie z doświadczeń i wiedzy mieszkańców celem promocji regionu i wsparcia dziedzictwa kulturowego
10		Aktualizacja i poszerzanie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy
11		Opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego
12	Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	Publikacja materiałów i wspieranie wydawnictw dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy (zabytków, miejsc pamięci, walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz historii miejscowości leżących na terenie gminy) w formie np. broszur, ulotek, filmów, folderów
13		Opracowanie procesu mającego za cel zbadanie i uwypuklenie historii związanej z wielokulturowością regionu (historia niemiecka, polska i żydowska)
14	Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych	Prowadzenie i wspieranie działań dokumentujących dziedzictwo kulturowe gminy (w tym: badania archeologiczne, kwerendy w archiwach)
15	związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem	Wsparcie badaczy, których praca przyczynia się do poszerzania informacji o kulturze regionu

	inwestycyjnym	
16	Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej	Utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej
17		Współpraca z organizacjami turystycznymi w zakresie ustalenia potrzeb rozwoju bazy turystycznej i propagowania walorów gminy oraz rozwinięcia informacji turystycznej, zarówno wśród mieszkańców, jak i turystów
18		Przeciwdziałanie niedostatecznej roli dziedzictwa kulturowego w lokalnej polityce, w tym budowaniu tożsamości i więzi społecznych, rozwoju gospodarczego opartego na innowacyjności oraz przedsiębiorczości lokalnej i wykorzystującego różnorodność kulturową jako czynnik konkurencyjności
19	Wykorzystanie zasobu zabytków dla rozwoju gminy	Wspieranie i promocja partnerstwa publiczno-prywatnego służącego funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej
20		Prowadzenie aktywnego marketingu dziedzictwa kulturowego, m.in. we współpracy z NGO i przy wykorzystaniu programów grantowych gminy
21		Wykorzystanie potencjału architektury zabytkowej i terenów zielonych do utworzenia kulturowej oferty turystycznej

7. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawowa realizacja Programu odbywać się będzie poprzez:

- A. Ścisłą współpracę władz samorządowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Narodowym Instytutem Dziedzictwa oraz właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych, parafiami, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi
- B. Działania własne władz samorządowych
 - 1. Prawne – problematyka zachowania dziedzictwa kulturowego zostanie uwzględniona przez władze samorządowe przy uchwalaniu przepisów prawa miejscowego
 - 2. Finansowe – stosowanie systemu dotacji i ulg finansowych, nagród czy zachęt dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych
 - 3. Programowe – realizacja projektów i programów regionalnych
- C. Działania w ramach programów dofinansowywanych z funduszy Unii Europejskiej i innych funduszy zewnętrznych.

Realizację Programu można podzielić na dwa elementy:

- 1. system zarządzania
- 2. system monitoringu i ewaluacji.

Oba systemy wdrażania są ze sobą spójne i wzajemnie zależne, co oznacza niemożność realizacji założeń Programu bez któregokolwiek z tych elementów.

System zarządzania Programem tworzą trzy jednostki. Są to:

- Rada Gminy – uchwała Program oraz przyjmuje sprawozdania w okresach dwuletnich
- Wójt Gminy – odpowiada za przygotowanie i nadzoruje realizację Programu
- Urząd Gminy oraz jednostki organizacyjne – odpowiadają za bieżącą realizację zadań Programu.

Można wykorzystać kilka rozwiązań wzmacniających skuteczność powyższego systemu:

- Wydzielenie zadań konkretnej komórce Urzędu Gminy, która odpowiadać może za realizację zadań Programu
- Wzmocnienie skoordynowanej współpracy pomiędzy Urzędem Gminy a Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy wraz z perspektywą długofalową określenia ram porozumienia na mocy art. 96 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy monitoruje realizację Gminnego programu opieki nad zabytkami, który co dwa lata będzie przedstawiał Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji Programu.

Kolejna edycja (aktualizacja) *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Gąsawa* powinna zostać opracowana po czterech latach od przyjęcia go przez Radę Gminy.

8. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

W ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

- Kwota wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami
- Ilość przeprowadzonych prac remontowych przy zabytkach będących własnością gminy
- Kwota pozyskanych środków z programu Polski Ład dla zabytków
- Ilość przeprowadzonych prac porządkowych na cmentarzach
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom
- Ilość odbytych szkoleń pracowników Urzędu Gminy związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego
- Inne

W ramach priorytetu II: Zarządzanie zasobem dziedzictwa kulturowego

- Liczba obiektów objętych ochroną poprzez włączenie do gminnej ewidencji zabytków
- Kwota przeznaczona na dotację na montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom
- Informacje o aktualizacji Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych
- Ilość przeprowadzonych kontroli stanu zachowania zabytków będących własnością gminy
- Inne

W ramach priorytetu II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego jako potwierdzenia uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy

- Liczba przyjętych bądź zaktualizowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających zapisy o ochronie dziedzictwa kulturowego
- Liczba opracowanych dokumentów strategicznych obejmujących swym zakresem rewaloryzację obszarów historycznych
- Inne

W ramach priorytetu IV: Działania edukacyjne skierowane do społeczności lokalnych służące budowaniu tożsamości kulturowej oraz promocja zewnętrzna wartości kulturowych gminy

- Liczba udostępnionych informatorów o zabytkach oraz dane o wprowadzaniu informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej oraz o opracowaniu mapy zabytków gminy
- Liczba wystaw plenerowych promujących kulturę i dziedzictwo kulturowe w przestrzeniach publicznych na terenie gminy Gąsawa
- Ilość zorganizowanych corocznych festynów promujących dziedzictwo kulturowe
- Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy
- Liczba obiektów zgłoszonych do konkursów jak np. „Nasz Zabytek” organizowany przez Fundację Most the Most
- Liczba opracowanych, wydanych publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników)

- Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej
- Liczba inicjatyw indywidualnych i społecznych wspieranych przez gminę związanych z opieką nad dziedzictwem niematerialnym
- Inne

9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie, co wiąże się m.in. z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych robót jest jej zadaniem własnym. Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach mogą ubiegać się o ich dofinansowanie z następujących środków:

9.1. DOTACJE

Sprawy, związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych, reguluje Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź, posiadaczem zabytku lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu. Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz prac przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, które mogą zostać objęte dotacją:

- a) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- b) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- c) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- d) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- e) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego,
- f) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza,

- g) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- h) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- i) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- j) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,
- k) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- l) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- m) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- n) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
- o) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- p) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru,
- r) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Udzielane są w celu poprawy stanu zachowania zabytków poprzez ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwację i rewaloryzację zabytków, udostępnianie zabytków na cele publiczne. Kwalifikują się prace prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, realizowane bez udziału środków europejskich. Planowane w roku udzielenia dotacji lub prowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (refundacja). Uprawnionymi wnioskodawcami są jednostki posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego. Zasady udzielania dotacji: - dofinansowanie może obejmować jedynie nakłady konieczne na prace określone w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone do wysokości 50 % nakładów koniecznych. W wyjątkowych wypadkach (wyjątkowa wartość historyczna, artystyczna lub naukowa obiektu, wymagane przeprowadzenie złożonych technologicznie robót, stan zachowania zabytku wymaga natychmiastowej interwencji) dofinansowanie może stanowić 100 % wartości robót.

Dotacje gminne

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Dotacje wojewódzkie i powiatowe

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa (Powiatu) w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

Dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji - fundusz kościelny

Środki Funduszu Kościelnego można przeznaczyć na remonty i konserwacje obiektów sakralnych o wartości zabytkowej (art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego, Dz. U. nr 61 poz. 354). Dotacją mogą być objęte podstawowe prace zabezpieczające obiekt: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej. W szczególnych przypadkach dotację można przeznaczyć na konserwację ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych oraz stałych elementów wystroju wnętrz (dzwony, ołtarze, polichromie, posadzki).

9.2. PROGRAMY OPERACYJNE MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Polski Ład dla kultury – Rządowy Program Odbudowy Zabytków

Program kierowany jest bezpośrednio do jednostek samorządu terytorialnego, a za ich pośrednictwem również do innych podmiotów zobowiązanych do opieki nad zabytkami. Dofinansowanie będzie przyznawane na realizację zadań inwestycyjnych związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami. Może być przeznaczone na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego albo na udzielenie dotacji samorządowej na takie prace.

Dofinansowanie będzie wynosić maksymalnie 98% wartości inwestycji, a minimalny wkład własny - 2%. Wnioski będą mogły być składane w aplikacji Polski Ład udostępnionej przez BGK, w jednej z trzech kategorii:

- do 150 000 zł
- do 500 000 zł
- do 3 500 000 zł.

Program *Ochrona zabytków*

Program ten stanowi kontynuację finansowania w ubiegłych latach. Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Kluczowe do realizacji programu są zadania zmierzające do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. Dofinansowanie dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Do priorytetu nie kwalifikują się projekty realizowane przy udziale środków europejskich. O dotację mogą starać się osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne (samorządowe jednostki kultury, kościoły, związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe). Finansowanie odbywa się w formie udzielenia dotacji lub refundacji

w okresie trzech lat od przeprowadzenia prac przy zabytku, przy czym możliwe jest, jednakże tylko w szczególnych przypadkach, uzyskanie całkowitego dofinansowania.

Program *Wspieranie działań muzealnych*

Celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych. Premiowane będą projekty kompleksowe, nowatorskie, o wysokich wartościach merytorycznych i umiejętnie wykorzystanych elementach multimedialnych. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie zadań w zakresie: organizacji czasowych wystaw muzealnych; modernizacji i tworzenia stałych wystaw muzealnych; publikacji katalogów do wystaw muzealnych; konserwacji muzealiów, archiwaliów, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego; a także doposażenia pracowni konserwatorskich. Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe oraz kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Program *Kultura ludowa i tradycyjna*

Celem programu jest wspieranie zjawisk związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania. Dotacje przeznaczone są na działania o charakterze edukacyjnym, w tym warsztaty, kursy i seminaria dotyczące szeroko pojętej kultury tradycyjnej, a także działania popularyzujące unikalne i żywe elementy kultur tradycyjnych, zadania artystyczne i użytkowe o charakterze interdyscyplinarnym i międzyrodowiskowym oraz na prowadzenie szkolenia przez „mistrza” w zakresie różnych dziedzin niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program *Ochrona zabytków archeologicznych*

Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

Program ma dwa cele szczegółowe:

- Pierwszym jest wzmocnienie instrumentów ochrony konserwatorskiej zasobu dziedzictwa archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków poprzez lepsze rozpoznanie, analizę i dokumentację stanowisk archeologicznych z wykorzystaniem nowoczesnych metod badawczych, które dają szansę na weryfikację ustaleń naukowych z ograniczeniem do minimum działań destrukcyjnych
- Drugim celem szczegółowym Programu jest wspieranie działań mających na celu opracowanie i upowszechnienie wyników zakończonych już, często jeszcze w XX w., badań archeologicznych, które nie zostały dotychczas wprowadzone do obiegu naukowego

Szczegółowe cele Programu będą realizowane poprzez dwie kategorie zadań:

- weryfikacja zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, w przypadku których ustalenia co do lokalizacji, zasięgu, chronologii i/lub funkcji nie mają wystarczających podstaw naukowych, zwłaszcza tych nieposiadających własnej formy terenowej
- opracowanie i publikacja książkowa wyników badań archeologicznych, zwłaszcza tych zakończonych przed 2000 r.

Do składania wniosków uprawnione są samorządowe i państwowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne uczelnie akademickie oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program Miejsca pamięci i trwale upamiętnienia w kraju

Celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości. Premiowane będą również działania związane z upowszechnianiem wiedzy na temat miejsc, faktów i postaci związanych z walką i męczeństwem.

Promowane jest:

- podkreślenie prestiżu miejsca pamięci/trwałego upamiętnienia
- nadanie lub przywrócenie odpowiedniego wyrazu
- zaangażowanie w opiekę nad miejscami pamięci i trwałymi upamiętnieniami jak największej liczby różnych podmiotów
- zapewnienie jak najlepszej dostępności miejsca/trwałego upamiętnienia
- tworzenie nowych, trwałych upamiętnień w miejscach, gdzie ich obecność jest uzasadniona interesem społecznym
- twórcze zastosowanie nowoczesnych metod badań, edukacji i promocji do ochrony dziedzictwa narodowego
- stosowanie rozwiązań prawnych sprzyjających lepszej opiece nad miejscami pamięci/trwałymi upamiętnieniami (uwzględnienie miejsca pamięci, jego ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, czy objęcie go inną formą ochrony prawnej)

Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, publiczne i niepubliczne uczelnie, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, a także podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program Groby i cmentarze wojenne w kraju

Celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń.

Celem programu jest otoczenie grobów i cmentarzy wojennych w kraju opieką polegającą na:

- prowadzeniu robót budowlanych, prac remontowych, konserwatorskich i restauratorskich
- zabezpieczeniu i utrzymaniu w jak najlepszym stanie
- prowadzeniu badań archeologicznych i prac poszukiwawczych
- prowadzeniu prac związanych z urządzeniem grobu/kwatery/cmentarza wojennego; dokumentowaniem i prowadzeniu badań naukowych
- popularyzowaniu i upowszechnianiu wiedzy

Promowane jest:

- obejmowanie opieką obiektów, których stan zachowania wymaga podjęcia niezwłocznego działania
- opieka nad grobami i cmentarzami wojennymi o wyjątkowej wartości historycznej
- nadanie lub przywrócenie odpowiedniej rangi obiektom grobownictwa wojennego
- wykorzystanie nowoczesnych metod badań, edukacji i promocji
- zaangażowanie w opiekę nad grobami i cmentarzami wojennymi jak największej liczby różnych podmiotów

- stosowanie, w ramach obowiązujących przepisów prawa, rozwiązań sprzyjających lepszej ochronie prawnej grobów i cmentarzy wojennych

Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, publiczne i niepubliczne uczelnie oraz kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program *Kultura cyfrowa*

Celem programu jest udostępnianie i umożliwianie ponownego wykorzystywania zasobów cyfrowych do celów popularyzacyjnych, edukacyjnych i naukowych, uwzględniające opracowanie i digitalizację zasobów dziedzictwa kulturowego.

Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, a także podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program *Infrastruktura domów kultury*

Celem programu jest zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w zakresie edukacji kulturalnej i animacji kultury poprzez modernizację i rozbudowę ich infrastruktury.

Do składania wniosków uprawnione są domy kultury, ośrodki kultury oraz centra kultury i sztuki posiadające status samorządowej instytucji kultury, biblioteki posiadające status samorządowej instytucji kultury, w skład których wchodzi domy kultury, ośrodki kultury lub centra kultury i sztuki oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Program *Promesa dla Kultury*

Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania funduszy europejskich na rzecz rozwoju kultury, w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów realizowanych przy udziale środków europejskich.

Uprawnionymi do otrzymania dotacji są: jednostki samorządu terytorialnego, państwowe i samorządowe instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe działające w sferze kultury, publiczne szkoły artystyczne, państwowe uczelnie artystyczne oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Promesa MKiDN może pokryć maksymalnie 80% wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach, Minister Kultury może zdecydować o pokryciu więcej niż 85% wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

9.3. ŚRODKI EUROPEJSKIE

Poza podstawowymi źródłami finansowania, jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Program Operacyjny *Infrastruktura i Środowisko* 2021-2027 - Priorytet VIII „Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury”

W ramach tego priorytetu, możliwa jest ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego. Realizowane inwestycje będą miały na celu efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w osiąganiu korzyści społecznych i

gospodarczych, zarówno w wymiarze krajowym, jak regionalnym i lokalnym. W ramach priorytetu możliwe są działania:

- Działanie 8.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury
- Działanie 8.2 Ochrona zabytków.

Wsparcie będzie dotyczyło prac związanych z renowacją, konserwacją, rewaloryzacją i restauracją obiektów zabytkowych (i ich zespołów), jak również przebudowy i rozbudowy obiektów zabytkowych. Możliwy będzie również m.in. zakup urządzeń chroniących obiekt przed kradzieżą i zniszczeniem, a także zakup wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej.

Możliwe jest również korzystanie ze środków z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w okresie do wyczerpania środków.

Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2021- 2027

Istnieją trzy typy programów: transgraniczne, transnarodowe i międzyregionalne na lata 2021-2027. Zasadniczą różnicą ww. programów jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia: - obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży; - duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej; - wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć m.in. kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) i Norweski Mechanizm Finansowy 2014-2021

Mechanizm Finansowy EOG, obok funduszy strukturalnych, stanowi największe źródło zewnętrznego finansowania kultury w Polsce. Środki przeznaczone przez trzy kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Norwegię, Islandię i Liechtenstein, aktywnie wspierają działania między innymi z zakresu kultury. Środki nowej perspektywy - III edycja Mechanizmu Finansowego EOG (2014-2021) uruchomione zostały w 2016 r., a programy będą wdrażane do 2024 r. Program będzie opierać się na dwóch działaniach:

- zarządzanie dziedzictwem kulturowym
 - Celem działania jest poprawa zarządzania dziedzictwem kulturowym poprzez stworzenie odpowiednich warunków do prowadzenia działalności kulturalnej, zarówno w ramach ochrony dziedzictwa kulturowego, jak również w zakresie infrastruktury kulturalnej
 - Poddziałanie 1.1: Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego. W jego ramach możliwa jest ochrona, konserwacja, i/lub rozbudowa zabytków nieruchomych z ich otoczeniem na potrzeby działalności kulturalnej, a także ochrona zabytkowych ogrodów i parków,
 - Poddziałanie 1.2: Innowacyjne wykorzystanie infrastruktury do prezentacji dziedzictwa kulturowego. W jego ramach możliwa jest budowa, rozbudowa i remont infrastruktury kulturalnej.
- współpraca kulturalna
 - Celem działania jest rozwój współpracy kulturalnej pomiędzy twórcami i uczestnikami życia kulturalnego oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy polskimi instytucjami a instytucjami z Norwegii, Islandii i Liechtensteinu.

Dofinansowanie może sięgnąć 85% kosztów kwalifikowanych, w zależności od rodzaju beneficjenta. W związku z tym, że dokumenty programowe i kryteria przyznawania dotacji ulegają drobnym zmianom w każdym roku budżetowym, należy korzystać z aktualnie obowiązujących dokumentów.

10. PODSUMOWANIE

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Gąsawa na lata 2023 - 2026 wytycza kierunki polityki władz samorządowych, w tak ważnych kwestiach, jak ochrona i promocja lokalnych cech kulturowych.

Ważnym elementem *Programu* jest rozwój i promocja walorów turystycznych gminy, z wykorzystaniem w tym celu obiektów zabytkowych, bogactwa przyrody oraz regionalnej tradycji.

Zakłada się, że cele nakreślone w *Programie Opieki nad Zabytkami* będą osiągnięte w wyniku szerokiej współpracy władz gminy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Toruniu Delegatura w Bydgoszczy, jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami i związkami, których działania obejmują ochronę walorów kulturowych i krajobrazowych.

Program podkreśla rolę całej społeczności lokalnej – właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych, organizacji pozarządowych, jednostek organizacyjnych gminy, władz samorządowych oraz wszystkich mieszkańców w zachowaniu miejscowego dziedzictwa kulturowego.

Kolejna edycja (aktualizacja) *Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Gąsawa* powinna zostać opracowana po czterech latach od przyjęcia go przez Radę Gminy Gąsawa.

11.ANEKSY

11.1. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW GMINY GAŚAWA – ZABYTKI NIERUCHOME

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Zespół	Obiekt	Datowanie	Formy ochrony
1	Annowo-Wiktorowo		14		Budynek dawnego zboru, szkoły ewangelickiej, obecnie świetlica	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
2	Biskupin		przy 41		Kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena	1909 r.	Gminna ewidencja zabytków
3	Biskupin		9		Dom	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
4	Biskupin		17		Dom, obecnie Dyrekcja Muzeum Archeologicznego	1907 r.	Gminna ewidencja zabytków
5	Biskupin		26		Szkoła obecnie dom	1914 r.	Gminna ewidencja zabytków
6	Biskupin		38		Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
7	Biskupin		41		Dom	1896 r.	Gminna ewidencja zabytków
8	Biskupin				Budynek gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
9	Biskupin				Rezerwat archeologiczny wraz otoczeniem wpisany do rejestru zabytków	epoka brązu - epoka żelaza	Pomnik historii 8 września 1994 r. Rejestr zabytków C/148; C/164
10	Biskupin				Chata pałucka na terenie rezerwatu	2 połowa XVIII w.	A/1625 z dnia 24.01.2013 r.
11	Biskupin				Dawna cegielnia, obecnie tartak	koniec XIX w.	A/1145 z dnia 25.10.1995 r.
12	Biskupin				Układ ruralistyczny	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
13	ChomiąŜa Szlachecka				Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Jana Chrzciciela	XIX-XX w.	Gminna ewidencja zabytków
14	ChomiąŜa Szlachecka				Kościół p.w. św. Jana Chrzciciela	1831 r.	Gminna ewidencja zabytków

15	ChomiąŜa Szlachecka		1	Zespół kościoła p.w. św. Jana Chrzciciela	Plebania	1927 r.	Gminna ewidencja zabytków
16	ChomiąŜa Szlachecka				Cmentarz przykościelny	1 połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
17	ChomiąŜa Szlachecka				Kaplica grobowa rodziny Sulerzyskich	1833 r., przebudowa 1989 r.	Gminna ewidencja zabytków
18	ChomiąŜa Szlachecka				Kaplica grobowa rodziny Jarmult-Milickich	2 połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
19	ChomiąŜa Szlachecka				Kaplica grobowa rodziny Paruszewskich	1855 r.	Gminna ewidencja zabytków
20	ChomiąŜa Szlachecka				Cmentarz parafialny	1900 r.	Gminna ewidencja zabytków
21	ChomiąŜa Szlachecka				Kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
22	ChomiąŜa Szlachecka				Kapliczka z figurą NMP	1 połowa XX w.	Gminna ewidencja zabytków
23	ChomiąŜa Szlachecka			Kapliczka	XIX/XX w. lata 50 XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
24	ChomiąŜa Szlachecka			Zespół dworsko – parkowy z pozostałościami folwarku	połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków	
25	ChomiąŜa Szlachecka			Zespół dworsko-parkowy	Dwór	połowa XIX w.	A/1139 z dnia 23.10.1991 r.
26	ChomiąŜa Szlachecka				Park	połowa XIX w.	A/1139 z dnia 23.10.1991 r.
27	ChomiąŜa Szlachecka				Stajnia	połowa XIX w.	A/1139 z dnia 23.10.1991 r.
28	ChomiąŜa Szlachecka		4	Zespół folwarczny	Dawna obora obecnie dom w zespole folwarcznym	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków

29	Chomiąza Szlachecka		11		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
30	Chomiąza Szlachecka		10		Dom w zespole folwarcznym	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
31	Chomiąza Szlachecka				Remiza w zespole folwarcznym	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
32	Chomiąza Szlachecka		6		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
33	Chomiąza Szlachecka		8		Szkoła	1914 r.	Gminna ewidencja zabytków
34	Chomiąza Szlachecka				Droga brukowa i aleja prowadząca do szkoły	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
35	Chomiąza Szlachecka (folusz)				Młyn ze stopniem wodnym	2 połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
36	Drewno Bełki -		25		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
37	Drewno Bełki -				Cmentarz ewangelicki	2 połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
38	Drewno Szrama -		27		Dawny dom młynarza	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
39	Drewno Szrama -		27		Stodoła	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
40	Drewno Szrama -				Cmentarz ewangelicki	2 połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
41	Drewno		11		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
42	Drewno		11		Budynek gospodarczy	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
43	Gąsawa				Układ urbanistyczny	XIV-XIX w.	Gminna ewidencja zabytków

44	Gąsawa			Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Mikołaja	1674 r., XVIII-XIX w.	Gminna ewidencja zabytków	
45	Gąsawa			Zespół kościoła parafialnego	Kościół p.w. św. Mikołaja	1674 r.	Gminna ewidencja zabytków
46	Gąsawa				Dzwonnica	1764 r. 1945 r.	Gminna ewidencja zabytków
47	Gąsawa				Figura NMP	1866 r.	Gminna ewidencja zabytków
48	Gąsawa				Fragment ogrodzenia	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
49	Gąsawa				Cmentarz przykościelny	XVIII/XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
50	Gąsawa	Żnińska	1		Plebania	1815 r., 1930 r.	Gminna ewidencja zabytków
51	Gąsawa	Biskupińska	2		Komisariat policji obecnie dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
52	Gąsawa	Jeziorna	11	Zespół folwarczny	Dwór	XVII/XVIII w.	Gminna ewidencja zabytków
53	Gąsawa	Jeziorna	11		Brama wjazdowa i ogrodzenie	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
54	Gąsawa	Leszka Białego	3		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
55	Gąsawa	Leszka Białego	4		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
56	Gąsawa	Leszka Białego	5		Dom	1912 r.	Gminna ewidencja zabytków
57	Gąsawa	Leszka Białego	6		Szkoła	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
58	Gąsawa	Leszka Białego	7		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
59	Gąsawa	Leszka Białego	8		Dom	lata 30 XX w.	Gminna ewidencja zabytków
60	Gąsawa	Leszka Białego	9		Dom	połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
61	Gąsawa	Leszka Białego	25		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
62	Gąsawa	Leszka Białego	27		Dom	około 1913 r.	Gminna ewidencja zabytków
63	Gąsawa	Leszka Białego	29		Stacja kolejki wąskotorowej	około 1889 r.	Gminna ewidencja zabytków
64	Gąsawa	Rynek	1		Dom	około 1860 r., przebudowa 1889 r.	Gminna ewidencja zabytków
65	Gąsawa	Rynek	2		Dom	około 1895 r.	Gminna ewidencja zabytków
66	Gąsawa	Rynek	3		Poczta	3 ówierc XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
67	Gąsawa	Rynek	4		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
68	Gąsawa	Rynek	12		Dom	1863 r.	Gminna ewidencja zabytków
69	Gąsawa	Rynek	13		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków

70	Gąsawa	Rynek	14		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
71	Gąsawa	Rynek	15		Dom	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
72	Gąsawa	Rynek	17		Dom	1 połowa XX w.	Gminna ewidencja zabytków
73	Gąsawa	Rynek	19-19a		Dom	lata 80 XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
74	Gąsawa	Rynek	20		Dom	około 1888 r.	Gminna ewidencja zabytków
75	Gąsawa	Rynek	23		Dom	około 1898 r.	Gminna ewidencja zabytków
76	Gąsawa	Rynek	24		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
77	Gąsawa	Rynek	26		Dom	1924 r.	Gminna ewidencja zabytków
78	Gąsawa	Rynek	27		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
79	Gąsawa	Rynek	28		Dom	1 połowa XX w.	Gminna ewidencja zabytków
80	Gąsawa	Rynek	29		Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
81	Gąsawa	Rynek	30		Dom	około 1825 r.	Gminna ewidencja zabytków
82	Gąsawa	Trzemeszeńska	1		Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
83	Gąsawa	Trzemeszeńska	2		Dom	około 1853 r.	Gminna ewidencja zabytków
84	Gąsawa	Trzemeszeńska	3		Dom	1868 r.	Gminna ewidencja zabytków
85	Gąsawa	Trzemeszeńska	5		Dom	1841 r.	Gminna ewidencja zabytków
86	Gąsawa	Trzemeszeńska	6		Dom	przed 1813 r.	Gminna ewidencja zabytków
87	Gąsawa	Trzemeszeńska	7		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
88	Gąsawa	Trzemeszeńska	9		Dom	około 1913 r.	Gminna ewidencja zabytków
89	Gąsawa	Trzemeszeńska	11		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
90	Gąsawa	Trzemeszeńska	14		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
91	Gąsawa	Trzemeszeńska	17		Dom	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
92	Gąsawa	Trzemeszeńska	18		Dom	1912 r.	Gminna ewidencja zabytków
93	Gąsawa	Trzemeszeńska	19		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
94	Gąsawa	Trzemeszeńska	20		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
95	Gąsawa	Trzemeszeńska	20		Budynek gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
96	Gąsawa	Trzemeszeńska	22		Dom	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
97	Gąsawa	Trzemeszeńska	25		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
98	Gąsawa	Trzemeszeńska	27		Dom	1911 r.	Gminna ewidencja zabytków

99	Gąsawa	Żnińska	4		Dom	około 1880 r.	Gminna ewidencja zabytków
100	Gąsawa	Żnińska	17		Szkoła ewangelicka obecnie przedszkole	lata 1910-1915	Gminna ewidencja zabytków
101	Gąsawa				Cmentarz parafialny rzymskokatolicki	XVIII/XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
102	Gąsawa				Kaplica grobowa rodziny Korzbóg-Tuchołków	koniec XIX w., 1925 r.	Gminna ewidencja zabytków
103	Gąsawa				Kaplica grobowa rodziny Brochowiczów-Polędzkich	1901 r.	Gminna ewidencja zabytków
104	Gąsawa				Kaplica grobowa rodziny Ciemnoczołowskich	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
105	Gąsawa				Kaplica grobowa rodziny Kowalików	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
106	Gąsawa				Kaplica grobowa rodziny Maciejewskich z Komratowca	1919 r.	Gminna ewidencja zabytków
107	Gąsawa				Kaplica grobowa rodziny Maroszków	1919 r.	Gminna ewidencja zabytków
108	Gąsawa				Kaplica grobowa rodziny Spornych	1892 r.	Gminna ewidencja zabytków
109	Gąsawa				Kaplica grobowa rodziny Wieczorków	1903 r.	Gminna ewidencja zabytków
110	Gąsawa				Cmentarz żydowski	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
111	Gąsawa				Kapliczka z figurą św. Wawrzyńca	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
112	Głowy			Zespół dworsko folwarczny	Dwór	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
113	Głowy		Zespół folwarczny: budynek gospodarczy		początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
114	Głowy		Zespół folwarczny: budynek gospodarczy		początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
115	Głowy		Brama		początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków	

116	Godawy				Kapliczka	1905 r.	Gminna ewidencja zabytków
117	Godawy		1		Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
118	Godawy		2		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
119	Godawy		26		Dom	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
120	Godawy		26		Budynek gospodarczy	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
121	Godawy		27		Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
122	Godawy		27		Budynek gospodarczy	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
123	Godawy				Kuźnia obecnie magazyn	1897 r.	Gminna ewidencja zabytków
124	Gogółkowo		22		Dom	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
125	Gogółkowo		28		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
126	Gogółkowo		16		Zespół dworsko – parkowy z pozostałościami zespołu folwarcznego	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
127	Gogółkowo		16	Zespół dworsko-folwarczny	Dwór	1922 r.	A/1074 z dnia 21.10.1994 r.
128	Gogółkowo				Dawny czworak	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
129	Gogółkowo				Chlewnia	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
130	Gogółkowo				Stajnia	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
131	Gogółkowo				Kuźnia	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
132	Gogółkowo				Spichlerz	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
133	Gogółkowo				Zespół dworsko – parkowy z pozostałościami zespołu folwarcznego	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
134	Gogółkowo		11	Zespół dworsko-folwarczny	Dwór, obecnie dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
135	Gogółkowo				Park	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
136	Gogółkowo				Spichlerz	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
137	Gogółkowo				Kuźnia	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
138	Gogółkowo				Obora	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
139	Gogółkowo				Stajnia	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
140	Gogółkowo		13		Dom robotników folwarcznych obecnie dom	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
141	Gogółkowo		11		Służbówka	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków

142	Gogółkowo				Układ ruralistyczny	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
143	Komratowo				Krzyż	1871 r.	Gminna ewidencja zabytków
144	Komratowo				Kapliczka z figurą NSPJ	1948 r.	Gminna ewidencja zabytków
145	Komratowo		9		Dom	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
146	Komratowo		13		Dwór obecnie dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
147	Laski Małe		1		Szkoła	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
148	Laski Małe				Cmentarz ewangelicki	1 połowa XX w.	Gminna ewidencja zabytków
149	Laski Wielkie				Kapliczka	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
150	Laski Wielkie		5		Budynek mieszkalno-gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
151	Laski Wielkie		13		Budynek mieszkalno-gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
152	Laski Wielkie		14		Budynek mieszkalno-gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
153	Laski Wielkie		17		Budynek mieszkalno-gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
154	Laski Wielkie				Cmentarz ewangelicki	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
155	Łysin				Układ ruralistyczny	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
156	Łysin				Kapliczka z figurą św. Wawrzyńca	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
157	Łysin		26		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
158	Łysin		53		Zespół dworsko parkowy z pozostałościami zespołu folwarcznego	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
159	Łysin		53		Zespół dworsko-parkowy	Dwór	1926 r. A/1288 z dnia 10.12.1990 r.
160	Marcinkowo Dolne		13		Dawna Ochronka, obecnie dom mieszkalny	około 1927 r.	Gminna ewidencja zabytków

161	Marcinkowo Dolne				Pompa z obudową	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
162	Marcinkowo Dolne			Zespół dworsko – parkowy		XIX w.	A/1440 z dnia 15.06.1985 r.
163	Marcinkowo Dolne		2	Zespół dworsko-parkowy	Dwór	4 ćwierć XIX w.	A/1440 z dnia 15.06.1985 r.
164	Marcinkowo Dolne				Zespół folwarczny	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
165	Marcinkowo Górne				Pomnik Leszka Białego, rekonstrukcja	1927 r. 1973 r.	Gminna ewidencja zabytków
166	Marcinkowo Górne				Miejsce historyczne upamiętniające śmierć Leszka Białego	1227 r. 1827 r.	Gminna ewidencja zabytków
167	Marcinkowo Górne			Zespół dworsko – parkowy		XVIII w.	A/1005 z dnia 03.05.1966 r. i 10.06.1987 r.
168	Marcinkowo Górne		1	Zespół dworsko parkowy	Dwór	1 połowa XVIII w.	A/1005 z dnia 03.05.1966 r. i 10.06.1987 r.
169	Marcinkowo Górne				Park	1 połowa XIX w.	A/1005 z dnia 03.05.1966 r. i 10.06.1987 r.
170	Marcinkowo Górne				Oficyna 1	1 ćwierć XIX w.	A/1005 z dnia 03.05.1966 r. i 10.06.1987 r.
171	Marcinkowo Górne		3		Stajnia obecnie dom	XIX w.	A/1005 z dnia 03.05.1966 r. i 10.06.1987 r.
172	Marcinkowo Górne				Oficyna "domek"	2 ćwierć XIX w.	A/1005 z dnia 03.05.1966 r. i 10.06.1987 r.
173	Marcinkowo Górne				Brama dworska z ogrodzeniem	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków

174	Marcinkowo Górne			Zespół folwarczny i mleczarnia	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków	
175	Marcinkowo Górne			Zespół folwarczny	Brama folwarczna z ogrodzeniem	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
176	Marcinkowo Górne				Obora	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
177	Marcinkowo Górne		4		Rządówka	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
178	Marcinkowo Górne		12		Mleczarnia	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
179	Marcinkowo Górne		11		Czworak	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
180	Marcinkowo Górne		10		Czworak	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
181	Marcinkowo Górne		7		Czworak	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
182	Marcinkowo Górne		6		Czworak	1923 r.	Gminna ewidencja zabytków
183	Nowawieś Pałucka		24		Szkoła obecnie dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
184	Nowawieś Pałucka		przy nr 24	Dawna remiza obecnie gospodarczy	1901 r.	Gminna ewidencja zabytków	
185	Nowawieś Pałucka		26	Zespół dworsko-folwarczny	Magazyn obecnie obora	1879 r.	Gminna ewidencja zabytków
186	Nowawieś Pałucka		28		Dwór obecnie dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
187	Nowawieś Pałucka		28		Budynek gospodarczy	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków

188	Nowawieś Pałucka		przy nr 14		Pozostałości wiatraka	około 1930 r.	Gminna ewidencja zabytków	
189	Nowawieś Pałucka				Cmentarz ewangelicki	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
190	Nowawieś Pałucka				Cmentarz choleryczny	XVIII w.	Gminna ewidencja zabytków	
191	Nowawieś Pałucka				Układ ruralistyczny	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
192	Obudno				Kapliczka	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
193	Obudno				Zespół pałacowo – parkowy	XIX w.	A/1187 z dnia 15.06.1985 r.	
194	Obudno		1	Zespół pałacowo parkowy	– Pałac	połowa XIX w.	A/1187 z dnia 15.06.1985 r.	
195	Obudno				Zespół folwarczny	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
196	Obudno			Zespół folwarczny	Magazyn zbożowy	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
197	Obudno				Magazyn zbożowy-spichlerz	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
198	Obudno					Waga	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
199	Obudno					Ogrodzienie	1920 r.	Gminna ewidencja zabytków
200	Obudno				Cmentarz (ewangelicki?)	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
201	Oćwieka				Kapliczka z figurą NMP	1 połowa XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
202	Oćwieka		6		Dom	1910 r.	Gminna ewidencja zabytków	
203	Oćwieka		7		Szkoła	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
204	Oćwieka		7		Budynek gospodarczy przy szkole	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
205	Oćwieka		9		Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
206	Ostrówce		1		Budynek dworca kolejki wąskotorowej	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków	
207	Ostrówce		5		Dawna szkoła, obecnie budynek niezamieszkały	połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków	
208	Ostrówce		6		Dom	1908 r.	Gminna ewidencja zabytków	

209	Piastowo - Rozalinowo				Cmentarz ewangelicki	1 połowa XX w.	Gminna ewidencja zabytków
210	Pniewy				Zespół dworsko– parkowy	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
211	Pniewy		1	Zespół dworsko-parkowy	Dwór, obecnie dom	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
212	Pniewy				Zespół folwarczny	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
213	Pniewy		3	Zespół folwarczny	Dom	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
214	Pniewy		4		Dom	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
215	Ryszewko				Zespół kościoła parafialnego p.w. Marii Magdaleny	XVIII w.	Gminna ewidencja zabytków
216	Ryszewko			Zespół kościoła parafialnego	Kościół p.w. Marii Magdaleny	1727 r.	Gminna ewidencja zabytków
217	Ryszewko				Dzwonnica	1727 r.	Gminna ewidencja zabytków
218	Ryszewko				Brama z fragmentem ogrodzenia	1924 r.	Gminna ewidencja zabytków
219	Ryszewko				Cmentarz przykościelny	2 połowa XVIII w.	Gminna ewidencja zabytków
220	Ryszewko		1		Plebania	1927 r.	Gminna ewidencja zabytków
221	Ryszewko				Budynek gospodarczy przy plebanii	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
222	Ryszewko				Zespół folwarczny	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
223	Ryszewko		2	Zespół folwarczny	Dom dzierżawcy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
224	Ryszewko				Stajnia	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
225	Ryszewko				Chlew	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
226	Ryszewko				Cmentarz parafialny	2 połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
227	Ryszewko				Kapliczka	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
228	Szelejewo				Zespół dworsko – parkowy	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
229	Szelejewo		1	Zespół dworsko-parkowy	Dwór, obecnie dom	1899 r.	Gminna ewidencja zabytków
230	Szelejewo				Brama i ogrodzenie	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
231	Szelejewo				Zespół folwarczny	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
232	Szelejewo			Zespół	Chlewnia	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków

233	Szelejewo			folwarczny	Stajnia	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
234	Szelejewo				Obora	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
235	Szelejewo		7		Dom	początek XX w., 1933 r.	Gminna ewidencja zabytków
236	Szelejewo		7		Budynek gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
237	Szelejewo		10		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
238	Szelejewo		11		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
239	Szelejewo		13		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
240	Szelejewo		15		Poczta obecnie dom	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
241	Szelejewo		17		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
242	Szelejewo		18		Dom	2 połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
243	Szelejewo		19		Szkoła	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
244	Szelejewo		20		Dom	1 połowa XX w.	Gminna ewidencja zabytków
245	Szelejewo		21		Dom	1 ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
246	Szelejewo		22		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
247	Szelejewo		24		Kuźnia	1947 r.	Gminna ewidencja zabytków
248	Szelejewo		26		Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
249	Szelejewo		28		Dom	1935 r.	Gminna ewidencja zabytków
250	Szelejewo		29		Budynek gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
251	Gąsawa- Wenecja				Kolejka wąskotorowa - trasa kolejki wraz z towarzyszącymi urządzeniami i zabudową	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków

11.2. GMINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW GMINY GĄSAWA – ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

l.p.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr Stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu	Chronologia	Kultura	Formy ochrony
1	Annowo	44-36	1	65	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna ewidencja zabytków
2	Biskupin	44-35	1	1	osada	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna ewidencja zabytków
			1	1	cmentarzyska ciałopalne	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna ewidencja zabytków
3	Biskupin	44-35	2	2	osada		kultura pucharów lejkowatych	Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii
			2	2	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			2	2	osada	wczesne średniowiecze		
		45-35	2	1	obozowisko	mezolit		
			2	1	osada	neolit	kultura amfor kulistych	
			2	1	osada	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	
			2	1	osada	wczesne średniowiecze		
4	Biskupin	44-35	4	3	osada obronna	okres halsztacki	kultura łużycka	Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii
			4	3	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	
			4	3	osada	wczesne średniowiecze		

			4	3	gródek	wczesne średniowiecze		
5	Biskupin	44-35	5	4	śląd osadnictwa		kultura pucharów lejkowatych	Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii
			5	4	wał ziemny	okres halsztacki	kultura łużycka	
6	Biskupin	44-35	6+6a	5+6	osada	neolit		Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii
			6+6a	5+6	osada		kultura pucharów lejkowatych	
			6+6a	5+6	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			6+6a	5+6	osada	VII-IX w.	wczesne średniowiecze	
7	Biskupin	44-35	7	7	osada		kultura ceramiki wstęgowej rytej	Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii
			7	7	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	
			7	7	osada	wczesne średniowiecze		
8	Biskupin	44-35	8	8	osada		kultura pucharów lejkowatych	Gminna ewidencja zabytków
			8	8	osada	pradzieje		Gminna ewidencja zabytków
9	Biskupin	44-35	10	9	osada	epoka brązu	grupa iwieńska	Gminna ewidencja zabytków
			10	9	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna ewidencja zabytków
			10	9	osada		kultura przeworska	Gminna ewidencja zabytków
10	Biskupin	44-35	11	10	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna ewidencja zabytków
			11	10	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna ewidencja zabytków

			11	10	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			11	10	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
11	Biskupin	44-35	13	11	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
12	Biskupin	44-35	14	12	śląd osadnictwa	mezolit	kultura kundajska	Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii	
			14	12	śląd osadnictwa	epoka brązu	grupa iwieńska		
			14	12	osada	okres halsztacki	kultura łużycka		
			14	12	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze			
13	Biskupin	44-35	15+15a	13+14	obozowisko		kultura świderska	Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii	
			15+15a	13+14	osada		kultura ceramiki wstęgowej rytej		
			15+15a	13+14	grób szkieletowy		kultura lendzielska		
			15+15a	13+14	osada		kultura pucharów lejkowatych		
			15+15a	13+14	osada	okres halsztacki	kultura łużycka		
			15+15a	13+14	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska		
			15+15a	13+14	osada	wczesne średniowiecze			
14	Biskupin	44-35	16	15	osada	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			16	15	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			16	15	osada	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja

			16	15	osada	wczesne średniowiecze		Gminna ewidencja zabytków
15	Biskupin	44-35	18	16	osada		kultura ceramiki wstęgowej rytej	Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii
			18	16	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			18	16	cmentarzyska ciałopalne	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura pomorska	
			18	16	osada	wczesne średniowiecze		
		45-35	18	8	obozowisko	mezolit		
			18	8	osada	neolit	KL-P	
			18	8	osada	wczesna epoka brązu	kultura iwieńska	
			18	8	osada	epoka brązu/wczesny okres lateński	kultura łużycka	
			18	8	cmentarzysko	wczesna epoka żelaza	kultura pomorska	
			18	8	osada	wczesne średniowiecze		
16	Biskupin	44-35	22	17	osada		kultura pomorska	Gminna ewidencja zabytków
17	Biskupin	44-35	25	18	śląd osadnictwa	neolit		Gminna ewidencja zabytków
18	Biskupin	44-35	26	19	śląd osadnictwa	neolit		Gminna ewidencja zabytków
			26	19	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna ewidencja zabytków
			26	19	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna ewidencja zabytków
19	Biskupin	44-35	27	20	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna ewidencja zabytków

20	Biskupin	44-35	29	21	śląd osadnictwa		kultura ceramiki wstęgowej rytej	Gminna zabytków	ewidencja
			29	21	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
21	Biskupin	44-35	30	22	osada	epoka brązu	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
22	Biskupin	44-35	31	23	osada		kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			31	23	osada	epoka brązu	kultura iwieńska	Gminna zabytków	ewidencja
23	Biskupin	44-35	32	24	osada	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
24	Biskupin	44-35	33	25	śląd osadnictwa		kultura ceramiki wstęgowej rytej	Gminna zabytków	ewidencja
			33	25	śląd osadnictwa	neolit	kultura amfor kulistych	Gminna zabytków	ewidencja
25	Biskupin	44-35	34	26	śląd osadnictwa		kultura ceramiki wstęgowej rytej	Gminna zabytków	ewidencja
			34	26	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
26	Biskupin	44-35	35	27	piecowisko hutnicze	późny okres lateński		Gminna zabytków	ewidencja
27	Biskupin	44-35	36	28	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			36	28	osada	okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			36	28	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			36	28	osada	XIII-XIV w.		Gminna zabytków	ewidencja
28	Biskupin	44-35	37	29	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja

			37	29	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			37	29	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
29	Biskupin	45-35	2a	2	osada	neolit	kultura amfor kulistych	Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii	
			2a	2	śląd osadnictwa	neolit	kultura ceramiki sznurowej		
			2a	2	kraal	wczesna epoka brązu	kultura iwieńska		
			2a	2	osada	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka		
			2a	2	osada	X-XII w.			
30	Biskupin	45-35	3	3	osada	neolit	kultura amfor kulistych	Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii	
			3	3	osada	wczesna epoka żelaza	kultura łużycka		
			3	3	osada	X/XI w.			
31	Biskupin	45-35	9	4	znalezisko luźne	epoka brązu	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
32	Biskupin	45-35	12	5	znalezisko luźne	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
33	Biskupin	45-35	17	6	obozowisko	paleolit/mezolit		Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii	
			17	6	osada	neolit	kultura pucharów lejkwatych; kultura amfor kulistych		
			17	6	osada	wczesna epoka brązu	kultura iwieńska		
			17	6	osada	okres halsztacki	kultura łużycka		
			17	6	osada	wczesna epoka żelaza	kultura pomorska		
			17	6	cmentarzysko	późny okres lateński	kultura		

							przeworska	
			17	6	osada	VIII-XIII w.		
			17a	7	śląd osadnictwa	wczesna epoka brązu		
			17a	7	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			17a	7	cmentarzysko	późny okres lateński	kultura przeworska	
			17a	7	osada	późne średniowiecze		
34	Biskupin	45-35	20	9	osada	neolit		Rejestr zabytków C/164
			20	9	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	
			20	9	osada	wczesne średniowiecze		
35	Biskupin	45-35	21	10	osada	X/XI w.		Rejestr zabytków C/164
36	Biskupin	45-35	23	11	osada	neolit		Gminna ewidencja zabytków
			23	11	osada		kultura łużycka	Gminna ewidencja zabytków
			23	11	osada	wczesne średniowiecze		Gminna ewidencja zabytków
37	Biskupin	45-35	24	12	znalezisko luźne	mezolit	kultura kundajska	Rejestr zabytków C/164
			24	12	znalezisko luźne	neolit		
			24	12	śląd osadnictwa		kultura łużycka	
38	Biskupin	45-35	28	13	znalezisko luźne		kultura łużycka	Rejestr zabytków C/164
39	Biskupin	45-35	33a	14	śląd osadnictwa		kultura łużycka	Gminna ewidencja zabytków
40	Biskupin	45-35	34a	15	pomost	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna ewidencja zabytków
41	Biskupin	45-35	35a	16	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna ewidencja zabytków
			35a	16	osada	epoka brązu/okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna ewidencja zabytków

			35a	16	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			35a	16	punkt osadniczy	XII w.		Gminna zabytków	ewidencja
42	Biskupin	45-35	36a	17	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			36a	17	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
43	Biskupin	45-35	37a	18	punkt osadniczy	wczesna epoka żelaza	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			37a	18	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
44	Biskupin	45-35	38	19	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			38	19	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
45	Biskupin	45-35	39	20	punkt osadniczy	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			39	20	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza	kultura grobów kloszowych	Gminna zabytków	ewidencja
			39	20	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
46	Biskupin	45-35	40	21	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
47	Biskupin	45-35	41	22	punkt osadniczy	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			41	22	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
48	Biskupin	45-35	42	23	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja

49	Chomiąza Szlachecka	45-36	1	103	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
50	Chomiąza Szlachecka	45-36	2	104	śląd osadnictwa	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
51	Chomiąza Szlachecka	45-36	2a	105	cmentarzysko	okres halsztacki	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
52	Chomiąza Szlachecka	45-36	2b	106	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
53	Chomiąza Szlachecka	44-36	3	48	śląd osadnictwa	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			3	48	osada	XI-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
			3	48	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
54	Chomiąza Szlachecka	44-36	4	49	śląd osadnictwa	epoka kamienia/epoka brązu		Gminna zabytków	ewidencja
			4	49	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
55	Chomiąza Szlachecka	45-36	5	53	punkt osadniczy	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
56	Chomiąza Szlachecka	45-36	6	59	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			6	59	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
57	Chomiąza Szlachecka	45-36	7	60	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
58	Chomiąza Szlachecka	45-36	8	61	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			8	61	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja

59	Chomiąza Szlachecka	45-36	9	62	śląd osadnictwa	późny okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			9	62	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
60	Chomiąza Szlachecka	45-36	10	63	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
			10	63	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
61	Chomiąza Szlachecka	45-36	11	64	śląd osadnictwa	późny okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
			11	64	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
62	Chomiąza Szlachecka	45-36	12	65	śląd osadnictwa	późny okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			12	65	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
63	Chomiąza Szlachecka	45-36	13	66	punkt osadniczy	późny okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
64	Chomiąza Szlachecka	45-36	14	67	śląd osadnictwa	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			14	67	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			14	67	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
65	Chomiąza Szlachecka	45-36	15	68	punkt osadniczy	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
			15	68	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
66	Chomiąza Szlachecka	45-36	16	69	śląd osadnictwa	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja

67	Chomiąza Szlachecka	45-36	17	70	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			17	70	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
68	Chomiąza Szlachecka	45-36	18	71	punkt osadniczy	późny okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
69	Chomiąza Szlachecka	45-36	19	87	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
70	Chomiąza Szlachecka	45-36	20	88	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
			20	88	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
71	Chomiąza Szlachecka	45-36	21	89	śląd osadnictwa	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			21	89	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
72	Chomiąza Szlachecka	45-36	22	90	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
			22	90	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
73	Chomiąza Szlachecka	45-36	23	55	śląd osadnictwa	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
74	Chomiąza Szlachecka	45-36	24	56	śląd osadnictwa	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			24	56	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
75	Drewno	46-36	1	103	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
76	Drewno	46-36	2	104	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja

77	Drewno	46-36	3	105	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
			3	105	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
78	Drewno	46-36	4	106	osada	wczesny okres lateński		Gminna zabytków	ewidencja
			4	106	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
79	Drewno	46-36	5	110	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
80	Drewno	46-36	6	111	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
81	Drewno	46-36	7	112	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński		Gminna zabytków	ewidencja
			7	112	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
82	Drewno	46-36	8	113	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
83	Drewno	46-36	9	114	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
84	Drewno	46-36	10	115	punkt osadniczy	XVII-XVIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
85	Drewno	46-36	11	126	osada	epoka brązu	kultura iwieńska	Gminna zabytków	ewidencja
86	Drewno	45-36	12	50	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
87	Drewno	46-36	13	107	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
88	Drewno	46-36	14	108	punkt osadniczy	wczesny okres lateński		Gminna zabytków	ewidencja
89	Drewno	46-36	15	109	punkt osadniczy	wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja

			15	109	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
90	Gąsawa	45-35	1	63	osada	wczesna epoka żelaza	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			1	63	osada	późny okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			1	63	osada	XI-XII w.		Gminna zabytków	ewidencja
91	Gąsawa	45-35	2	64	obozowisko	schyłkowy paleolit		Gminna zabytków	ewidencja
			2	64	osada	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			2	64	cmentarzysko	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
92	Gąsawa	45-35	3	65	punkt osadniczy	neolit	KL-P	Gminna zabytków	ewidencja
			3	65	śląd osadnictwa	neolit/wczesna epoka brązu		Gminna zabytków	ewidencja
			3	65	śląd osadnictwa		kultura trzciniecka	Gminna zabytków	ewidencja
			3	65	grób	epoka brązu		Gminna zabytków	ewidencja
			3	65	osada	epoka brązu/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			3	65	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			3	65	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			3	65	punkt osadniczy	XIV-XV w.		Gminna zabytków	ewidencja
93	Gąsawa	45-35	4	66	osada	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja

			4	66	osada	epoka brązu/epoka żelaza	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
94	Gąsawa	45-35	5	67	znalezisko luźne	epoka brązu	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
95	Gąsawa	45-35	6	68	osada	neolit	KL-P	Gminna zabytków	ewidencja
			6	68	cmentarzysko	wczesna epoka brązu	kultura iwieńska	Gminna zabytków	ewidencja
			6	68	osada	epoka brązu/okres halszacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			6	68	osada		kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			6	68	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
96	Gąsawa	45-35	7	69	osada		kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			7	69	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
97	Gąsawa	45-35	8	70	punkt osadniczy	okres halszacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			8	70	punkt osadniczy	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			8	70	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			8	70	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
98	Gąsawa	45-35	9	71	grób	wczesna epoka brązu	kultura iwieńska	Gminna zabytków	ewidencja
99	Gąsawa	45-35	10	72	grób w obstawie kamiennej	wczesny okres lateński		Gminna zabytków	ewidencja

100	Gąsawa	45-35	11	73	znalezisko luźne	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
101	Gąsawa	45-35	12	74	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza		Gminna zabytków	ewidencja
			12	74	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
102	Gąsawa	45-35	13	75	śląd osadnictwa	późny okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			13	75	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
103	Gąsawa	45-35	14	76	osada	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
104	Gąsawa	45-35	15	77	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
105	Gąsawa	45-35	16	78	śląd osadnictwa	neolit	kultura amfor kulistych	Gminna zabytków	ewidencja
			16	78	śląd osadnictwa		kultura trzcieniecka	Gminna zabytków	ewidencja
			16	78	cmentarzysko	epoka brązu/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			16	78	punkt osadniczy	późny okres lateński/okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			16	78	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			16	78	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
106	Gąsawa	45-35	17	79	śląd osadnictwa	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			17	79	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja

107	Gąsawa	45-35	18	80	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			18	80	cmentarzysko	wczesna epoka żelaza	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
			18	80	punkt osadniczy	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			18	80	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			18	80	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
108	Gąsawa	45-35	19	81	śląd osadnictwa	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			19	81	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
109	Gąsawa	45-35	20	82	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
110	Gąsawa	45-35	21	83	śląd osadnictwa	paleolit		Gminna zabytków	ewidencja
			21	83	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
			21	83	śląd osadnictwa	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			21	83	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
111	Gąsawa	45-35	22	84	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
112	Gąsawa	45-35	23	85	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
113	Gąsawa	45-35	24	86	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
114	Gąsawa	45-35	25	87	śląd osadnictwa	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
			25	87	punkt osadniczy	neolit		Gminna zabytków	ewidencja

								zabytków	
			25	87	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			25	87	punkt osadniczy	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
			25	87	śląd osadnictwa	XIV-XV w.		Gminna zabytków	ewidencja
115	Gąsawa	45-35	26	88	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			26	88	śląd osadnictwa	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
116	Gąsawa	45-35	27	89	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			27	89	śląd osadnictwa	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
117	Gąsawa	45-35	28	90	osada	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			28	90	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			28	90	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			28	90	śląd osadnictwa	XVII/XVIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
118	Gąsawa	45-35	29	91	śląd osadnictwa	neolit	KL-P	Gminna zabytków	ewidencja
			29	91	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			29	91	śląd osadnictwa	późny okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
119	Gąsawa	45-35	30	92	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			30	92	punkt osadniczy	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja

			30	92	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
120	Gąsawa	45-35	31	93	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
121	Gąsawa	45-35	32	94	śląd osadnictwa	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
122	Gąsawa	45-35	33	95	punkt osadniczy	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			33	95	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			33	95	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
123	Gąsawa	45-35	34	96	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			34	96	punkt osadniczy	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			34	96	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
124	Gąsawa	45-35	35	97	znalezisko luźne	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
125	Gąsawa	45-35	36	98	znalezisko luźne	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
126	Gąsawa	45-35	37	99	znalezisko luźne	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
127	Gąsawa	45-35	38	100	znalezisko luźne	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
128	Gąsawa	45-35	39	101	znalezisko luźne	epoka brązu	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
129	Gąsawa	45-35	40	102	cmentarzysko grobów skrzynkowych		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja

130	Gąsawa	45-35	41	103	cmentarzysko grobów skrzynkowych		kultura pomorska	Gminna ewidencja zabytków
131	Godawy	44-35	1	114	osada		kultura pucharów lejkowatych	Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii
			1	114	osada		kultura łużycka	
			1	114	osada	późny okres lateński	kultura przeworska	
			1	114	grób szkieletowy			
			1	114	osada	wczesne średniowiecze		
132	Godawy	44-35	1a	115	osada	okres lateński	kultura przeworska	Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii
133	Godawy	44-35	2	116	osada	neolit		Gminna ewidencja zabytków
			2	116	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna ewidencja zabytków
			2	116	śląd osadnictwa	okres lateński	kultura pomorska	Gminna ewidencja zabytków
			2	116	osada	wczesne średniowiecze		Gminna ewidencja zabytków
134	Godawy	44-35	3	117	śląd osadnictwa	paleolit schyłkowy	kultura świderska	Rejestr zabytków C/148; Pomnik Historii
			3	117	osada		kultura pucharów lejkowatych	
			3	117	osada	okres lateński	kultura pomorska	
			3	117	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	
			3	117	osada	wczesne średniowiecze		
135	Godawy	44-35	4	118	osada	neolit		Gminna ewidencja zabytków

								zabytków	
			4	118	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			4	118	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
136	Godawy	44-35	5+5a	119	śląd osadnictwa	mezolit	kultura janisławicka	Gminna zabytków	ewidencja
			5+5a	119	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			5+5a	119	osada	wczesne średniowiecze/średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
137	Godawy	44-35	6	120	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			6	120	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			6	120	śląd osadnictwa	średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
138	Godawy	44-35	7	121	osada		kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			7	121	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
139	Godawy	44-35	8	122	cmentarzyska ciałopalne	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
140	Godawy	44-35	9	123	osada		kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
141	Godawy	44-35	10	124	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
142	Godawy	44-35	11	125	piece wapiennicze	okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja

143	Godawy	44-35	12	126	śląd osadnictwa		kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			12	126	osada		kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			12	126	śląd osadnictwa	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
			12	126	osada	późny okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
144	Godawy	44-36	13	73	śląd osadnictwa	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
145	Godawy	44-36	14	74	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			14	74	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
146	Godawy	44-36	15	75	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
147	Godawy	45-35	16	134	śląd osadnictwa	XI w.		Gminna zabytków	ewidencja
148	Gogólkowo	44-35	1	59	osada	neolit	kultura lędzielska	Gminna zabytków	ewidencja
			1	59	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
149	Gogólkowo	44-35	2	60	osada	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			2	60	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
150	Gogólkowo	44-35	3	61	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			3	61	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja

			3	61	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			3	61	grób	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
151	Gogółkowo	44-35	4	62	osada		kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			4	62	osada	epoka brązu/okres halszacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			4	62	osada	okres halszacki/wczesny okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
			4	62	osada	okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			4	62	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
152	Gogółkowo	44-35	5	63	osada	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			5	63	osada	okres halszacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			5	63	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
153	Gogółkowo	44-35	6	64	osada	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			6	64	osada		kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
154	Gogółkowo	44-35	7	65	osada		kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			7	65	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
155	Gogółkowo	44-35	8	66	śląd osadnictwa		kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja

156	Gogółkowo	44-35	9	67	cmentarzyska ciałopalne	okres lateński	kultura grobów kloszowych	Gminna zabytków	ewidencja
			9	67	osada	okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			9	67	śląd osadnictwa	XIV-XV w.		Gminna zabytków	ewidencja
157	Gogółkowo	44-35	10	68	śląd osadnictwa		kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
158	Gogółkowo	44-35	11	69	cmentarzyska ciałopalne	okres lateński	kultura grobów kloszowych	Gminna zabytków	ewidencja
159	Gogółkowo	44-35	12	70	osada	neolit	kultura lendzielska	Gminna zabytków	ewidencja
160	Gogółkowo	44-35	13	71	osada	XIV-XV w.		Gminna zabytków	ewidencja
161	Gogółkowo	44-35	14	72	osada	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
162	Gogółkowo	44-35	15	73	śląd osadnictwa		kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			15	73	osada	okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
163	Gogółkowo	44-35	16	74	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			16	74	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
164	Gogółkowo	44-35	17	75	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			17	75	osada	późny okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
165	Gogółkowo	44-35	18	76	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			18	76	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja

			18	76	osada	XIV-XV w.		Gminna zabytków	ewidencja
166	Komratowo	45-35	1	104	cmentarzysko grobów skrzynkowych		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
167	Komratowo	45-35	2	105	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
168	Komratowo	45-35	3	106	cmentarzysko grobów skrzynkowych		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
169	Komratowo	45-35	4	107	cmentarzysko grobów skrzynkowych		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
170	Komratowo	45-35	5	108	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			5	108	punkt osadniczy	epoka brązu/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			5	108	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza	kultura grobów kloszowych	Gminna zabytków	ewidencja
			5	108	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			5	108	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
171	Komratowo	45-35	6	109		neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			6	109			kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			6	109		wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			6	109		późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja

172	Komratowo	45-35	7	110	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			7	110	śląd osadnictwa	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
			7	110	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
173	Komratowo	45-35	8	111	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
174	Komratowo	45-35	9	112	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			9	112	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
175	Komratowo	45-35	10	113	punkt osadniczy	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			10	113	śląd osadnictwa	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
176	Komratowo	45-35	11	114	punkt osadniczy	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			11	114	śląd osadnictwa	późny okres lateński/okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
177	Komratowo	45-35	12	115	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			12	115	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
178	Komratowo	45-35	13	116	punkt osadniczy	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			13	116	punkt osadniczy	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja

179	Komratowo	45-35	14	117	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
180	Komratowo	45-35	15	118	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
181	Komratowo	45-35	16	119	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
182	Laski Wielkie	45-36	1	107	śląd osadnictwa	neolit	kultura ceramiki sznurowej	Gminna zabytków	ewidencja
183	Laski Wielkie	45-36	2	14	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
184	Laski Wielkie	45-36	3	15	śląd osadnictwa	paleolit		Gminna zabytków	ewidencja
			3	15	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
185	Laski Wielkie	45-36	4	26	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
186	Laski Wielkie	45-36	5	27	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
187	Laski Wielkie	45-36	6	28	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
188	Laski Wielkie	45-36	7	29	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
			7	29	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
189	Laski Wielkie	45-36	8	30	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
190	Laski Wielkie	45-36	9	31	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
191	Laski Wielkie	45-36	10	32	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
192	Laski Wielkie	45-36	11	33	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
193	Laski Wielkie	45-36	12	34	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja

194	Laski Wielkie	45-36	13	35	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
195	Laski Wielkie	45-36	14	36	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
196	Laski Wielkie	45-36	15	37	punkt osadniczy	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
197	Laski Wielkie	45-36	16	38	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
			16	38	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
198	Laski Wielkie	45-36	17	39	punkt osadniczy	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
199	Laski Wielkie	45-36	18	40	punkt osadniczy	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
200	Laski Wielkie	45-36	19	41	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			19	41	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
201	Laski Wielkie	45-36	20	42	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
202	Laski Wielkie	45-36	21	43	punkt osadniczy	wczesna epoka brązu		Gminna zabytków	ewidencja
203	Laski Wielkie	45-36	22	44	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			22	44	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
204	Laski Wielkie	45-36	23	45	śląd osadnictwa	neolit	kultura pucharów lejkwatych	Gminna zabytków	ewidencja
			23	45	śląd osadnictwa	wczesna epoka brązu		Gminna zabytków	ewidencja
205	Laski Wielkie	45-36	24	46	śląd osadnictwa	późny okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
206	Laski Wielkie	45-36	25	47	punkt osadniczy	późny okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja

								zabytków	
207	Laski Wielkie	45-36	26	48	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
208	Laski Wielkie	45-36	27	54	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
209	Laski Wielkie	45-36	28	58	punkt osadniczy	wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
210	Laski Wielkie	45-36	29	91	punkt osadniczy	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
			29	91	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
			29	91	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
211	Łysin	45-35	1	120	grób	wczesna epoka brązu	kultura iwieńska	Gminna zabytków	ewidencja
			1	120	osada	okres halszacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			1	120	cmentarzysko grobów skrzynkowych		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
212	Łysin	45-35	2	121	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			2	121	osada		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
			2	121	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
213	Łysin	45-35	3	122	osada	neolit	kultura ceramiki wstępowej rytej	Gminna zabytków	ewidencja
			3	122	osada	okres halszacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja

			3	122	śląd osadnictwa		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
			3	122	punkt osadniczy	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
			3	122	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
214	Łysin	45-35	4	123	osada	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
215	Łysin	45-35	5	124	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			5	124	osada		kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			5	124	śląd osadnictwa		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
			5	124	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
216	Łysin	45-35	6	125	śląd osadnictwa	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			6	125	osada	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
			6	125	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
217	Łysin	45-35	7	126	punkt osadniczy	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			7	126	osada	wczesna epoka żelaza		Gminna zabytków	ewidencja
			7	126	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
			7	126	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
218	Łysin	45-35	8	127	punkt osadniczy	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			8	127	śląd osadnictwa	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja

								zabytków
219	Łysin	45-35	9	128	śląd osadnictwa	mezolit		Gminna zabytków ewidencja
			9	128	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków ewidencja
220	Łysin	45-35	10	129	punkt osadniczy	XII-XIII w.		Gminna zabytków ewidencja
221	Łysin	45-35	11	130	śląd osadnictwa	pradzieje		Gminna zabytków ewidencja
222	Łysin	45-35	12	131	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków ewidencja
			12	131	śląd osadnictwa	XII-XIII w.		Gminna zabytków ewidencja
223	Łysin	45-35	13	132	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński		Gminna zabytków ewidencja
			13	132	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków ewidencja
224	Łysin	45-35	14	133	śląd osadnictwa	neolit	kultura ceramiki wstęgowej rytej	Gminna zabytków ewidencja
225	Łysin	45-36	15	51	punkt osadniczy	mezolit		Gminna zabytków ewidencja
226	Łysin	45-36	16	52	punkt osadniczy	mezolit		Gminna zabytków ewidencja
227	Łysin	45-36	17	49	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków ewidencja
228	Łysin	45-36	19	57	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków ewidencja
			19	57	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków ewidencja
229	Łysin	45-36	20	92	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków ewidencja
			20	92	śląd osadnictwa	epoka brązu		Gminna zabytków ewidencja

			20	92	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
230	Łysin	45-36	21	93	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
			21	93	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
231	Łysin	45-36	22	94	śląd osadnictwa	epoka brązu		Gminna zabytków	ewidencja
232	Łysin	45-36	23	95	śląd osadnictwa	epoka brązu		Gminna zabytków	ewidencja
			23	95	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
			23	95	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
233	Łysin	45-36	24	96	punkt osadniczy	epoka brązu	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
234	Łysin	45-36	25	97	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
235	Łysin	45-36	26	98	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
236	Łysin	45-36	27	99	śląd osadnictwa	epoka brązu	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
237	Łysin	45-36	28	100	śląd osadnictwa	późny okres lateński		Gminna zabytków	ewidencja
			28	100	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
238	Łysin	45-36	29	101	śląd osadnictwa	epoka brązu		Gminna zabytków	ewidencja
			29	101	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			29	101	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
			29	101	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja

								zabytków	
			29	101	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
239	Łysin	45-36	30	102	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
240	Marcinkowo Dolne	45-35	1	24	śląd osadnictwa	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
241	Marcinkowo Górne	45-35	1	25	osada	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			1	25	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
242	Marcinkowo Górne	45-35	2	26	punkt osadniczy	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			2	26	śląd osadnictwa	XII/XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
243	Marcinkowo Górne	45-35	3	27	znalezisko luźne	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
244	Marcinkowo Górne	45-35	4	28	osada	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			4	28	osada	okres halszacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
245	Marcinkowo Górne	45-35	5	29	cmentarzysko		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
246	Marcinkowo Górne	45-35	6	30	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
247	Marcinkowo Górne	45-35	7	31	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			7	31	śląd osadnictwa	okres halszacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			7	31	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja

								zabytków	
248	Marcinkowo Górne	45-35	8	32	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
249	Marcinkowo Górne	45-35	9	33	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			9	33	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			9	33	punkt osadniczy	XI-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
250	Marcinkowo Górne	45-35	10	34	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			10	34	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
251	Marcinkowo Górne	45-35	11	35	punkt osadniczy	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			11	35	punkt osadniczy	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			11	35	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			11	35	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
252	Marcinkowo Górne	45-35	12	36	punkt osadniczy	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			12	36	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
253	Marcinkowo Górne	45-35	13	37	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
254	Marcinkowo Górne	45-35	14	38	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			14	38	śląd osadnictwa	XII w.		Gminna zabytków	ewidencja

255	Marcinkowo Górne	45-35	15	39	punkt osadniczy	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			15	39	osada	okres lateński		Gminna zabytków	ewidencja
			15	39	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			15	39	punkt osadniczy	XIV w.		Gminna zabytków	ewidencja
256	Marcinkowo Górne	45-35	16	40	punkt osadniczy	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			16	40	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
257	Marcinkowo Górne	45-35	17	41	osada	wczesny okres lateński		Gminna zabytków	ewidencja
258	Marcinkowo Górne	45-35	18	42	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński		Gminna zabytków	ewidencja
			18	42	śląd osadnictwa	XII w.		Gminna zabytków	ewidencja
259	Marcinkowo Górne	45-35	19	43	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
			19	43	punkt osadniczy	epoka brązu/okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			19	43	punkt osadniczy	wczesny okres lateński		Gminna zabytków	ewidencja
			19	43	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			19	43	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja

			19	43	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
260	Marcinkowo Górne	45-35	20	44	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
261	Marcinkowo Górne	45-35	21	45	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			21	45	śląd osadnictwa	późny okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
262	Marcinkowo Górne	45-35	22	46	śląd osadnictwa	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			22	46	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
263	Marcinkowo Górne	45-35	23	47	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
264	Marcinkowo Górne	45-35	24	48	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			24	48	punkt osadniczy	XI w.		Gminna zabytków	ewidencja
265	Marcinkowo Górne	45-35	25	49	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			25	49	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
266	Marcinkowo Górne	45-35	26	50	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
267	Marcinkowo Górne	45-35	27	51	cmentarzysko		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
268	Marcinkowo Górne	45-35	28	52	grób szkieletowy			Gminna zabytków	ewidencja
269	Marcinkowo Górne	45-35	29	53	śląd osadnictwa	epoka brązu	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja

270	Marcinkowo Górne	45-35	30	54	cmentarzysko		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
271	Marcinkowo Górne	45-35	31	55	znalezisko luźne	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
272	Marcinkowo Górne	45-35	32	56	znalezisko luźne			Gminna zabytków	ewidencja
273	Marcinkowo Górne	45-35	33	57	cmentarzysko		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
274	Marcinkowo Górne	45-35	34	58	cmentarzysko		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
275	Marcinkowo Górne	45-35	35	59	znalezisko luźne	epoka brązu	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
276	Marcinkowo Górne	45-35	36	60	znalezisko luźne		kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
277	Marcinkowo Górne	45-35	37	61	znalezisko luźne	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
278	Marcinkowo Górne	45-35	38	62	znalezisko luźne	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
279	Nowawieś Pałucka	45-36	1	108	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
280	Nowawieś Pałucka	45-36	2	109	osada	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
281	Nowawieś Pałucka	45-36	2a	110	osada			Gminna zabytków	ewidencja
282	Nowawieś Pałucka	45-36	3	111	cmentarzysko	okres halsztacki	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
283	Nowawieś Pałucka	45-36	4	112	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja

284	Nowawieś Pałucka	45-36	6	16	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
285	Nowawieś Pałucka	45-36	7	17	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
286	Nowawieś Pałucka	45-36	8	18	śląd osadnictwa	neolit	kultura amfor kulistych	Gminna zabytków	ewidencja
			8	18	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
287	Nowawieś Pałucka	45-36	9	19	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
288	Nowawieś Pałucka	45-36	10	20	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			10	20	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
289	Nowawieś Pałucka	45-36	11	21	punkt osadniczy	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			11	21	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
290	Nowawieś Pałucka	45-36	12	72	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
291	Nowawieś Pałucka	45-36	13	23	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
292	Nowawieś Pałucka	45-36	14	73	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
293	Nowawieś Pałucka	45-36	15	74	śląd osadnictwa	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			15	74	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
294	Nowawieś Pałucka	45-37	16	94	śląd osadnictwa	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja

			16	94	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
			16	94	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
295	Nowawieś Pałucka	45-37	17	95	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
296	Nowawieś Pałucka	45-37	18	96	punkt osadniczy	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
			18	96	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
297	Nowawieś Pałucka	45-37	19	97	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
298	Nowawieś Pałucka	45-36	20	76	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
299	Nowawieś Pałucka	45-36	21	77	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			21	77	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
300	Nowawieś Pałucka	45-36	22	78	śląd osadnictwa	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
			22	78	śląd osadnictwa	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
301	Nowawieś Pałucka	45-36	23	79	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			23	79	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
302	Nowawieś Pałucka	45-36	24	80	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			24	80	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja

303	Nowawieś Pałucka	45-36	25	81	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
304	Nowawieś Pałucka	45-36	26	82	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			26	82	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
305	Nowawieś Pałucka	45-36	27	83	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			27	83	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
306	Nowawieś Pałucka	45-36	28	84	śląd osadnictwa	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
307	Nowawieś Pałucka	45-36	29	85	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			29	85	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
308	Nowawieś Pałucka	45-36	30	86	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			30	86	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
309	Nowawieś Pałucka	45-36	31	75	punkt osadniczy	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
310	Obudno	44-36	1	51	śląd osadnictwa	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
311	Obudno	44-36	2	52	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
312	Obudno	44-36	3	53	znalezisko luźne	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
313	Obudno	44-36	4	54	znalezisko luźne	neolit		Gminna zabytków	ewidencja

314	Obudno	45-36	5	1	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
315	Obudno	45-36	6	2	śląd osadnictwa	neolit	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
			6	2	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
316	Obudno	45-36	7	3	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
317	Obudno	45-36	8	4	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
318	Obudno	45-36	9	5	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
319	Obudno	45-36	10	6	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
320	Obudno	45-36	11	7	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
321	Obudno	45-36	12	8	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
322	Obudno	45-36	13	9	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
323	Obudno	45-36	14	10	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
324	Obudno	45-36	15	11	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
325	Obudno	45-36	16	12	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
326	Obudno	45-36	17	22	punkt osadniczy	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			17	22	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
327	Obudno	45-36	18	24	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
			18	24	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja

328	Obudno	45-36	19	25	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
			19	25	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
329	Obudno	45-36	20	13	grób skrzynkowy	wczesny okres lateński	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
			20	13	punkt osadniczy	nowożytność		Gminna zabytków	ewidencja
330	Oćwieka	45-35	1	152	osada	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			1	152	punkt osadniczy	wczesna epoka żelaza		Gminna zabytków	ewidencja
			1	152	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			1	152	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
331	Oćwieka	45-35	2	153	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			2	153	osada	późne średniowiecze/okres nowożytny		Gminna zabytków	ewidencja
332	Oćwieka	45-35	3	154	osada	XI-XII w.		Gminna zabytków	ewidencja
333	Oćwieka	45-35	4	155	śląd osadnictwa	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
			4	155	śląd osadnictwa	neolit	KL-P	Gminna zabytków	ewidencja
			4	155	śląd osadnictwa	epoka brązu/okres halszacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			4	155	śląd osadnictwa	późny okres lateński/okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja

			4	155	śląd osadnictwa	XI w.		Gminna zabytków	ewidencja
334	Oćwieka	45-35	5	156	obozowisko	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
			5	156	osada	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			5	156	osada	neolit	kultura amfor kulistych	Gminna zabytków	ewidencja
			5	156	punkt osadniczy	epoka brązu/wczesna epoka żelaza	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			5	156	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			5	156	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
335	Oćwieka	45-35	6	157	osada	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			6	157	cmentarzysko		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
336	Oćwieka	45-35	7	158	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
			7	158	śląd osadnictwa	epoka brązu	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			7	158	cmentarzyska ciałopalne		kultura grobów kloszowych	Gminna zabytków	ewidencja
337	Oćwieka	45-35	8	159	cmentarzysko	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
338	Oćwieka	45-35	9	160	osada otwarta	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
339	Oćwieka	45-35	10	161	gródek stożkowaty	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
340	Oćwieka	45-35	11	162	punkt osadniczy	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja

								zabytków	
341	Oćwieka	45-35	12	163	punkt osadniczy	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
342	Oćwieka	45-35	13	164	osada	epoka brązu/wczesna epoka żelaza	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			13	164	śląd osadnictwa	późny okres lateński/okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			13	164	punkt osadniczy	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
			13	164	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
343	Oćwieka	45-35	14	165	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			14	165	punkt osadniczy	okres halszacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			14	165	śląd osadnictwa		kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			14	165	punkt osadniczy	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
344	Oćwieka	45-35	15	166	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			15	166	osada	okres halszacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			15	166	osada	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
345	Oćwieka	45-35	16	167	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			16	167	punkt osadniczy	wczesna epoka brązu		Gminna zabytków	ewidencja

			16	167	punkt osadniczy	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			16	167	śląd osadnictwa	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
346	Oćwieka	45-35	17	168	osada	wczesna epoka żelaza	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			17	168	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
347	Oćwieka	45-35	18	169	osada	epoka brązu/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			18	169	osada	X-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
348	Oćwieka	45-35	19	170	osada	epoka brązu/okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			19	170	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich		Gminna zabytków	ewidencja
			19	170	osada	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
			19	170	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
349	Oćwieka	45-35	20	171	punkt osadniczy	wczesna epoka żelaza		Gminna zabytków	ewidencja
			20	171	osada	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
			20	171	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
350	Oćwieka	45-35	21	172	osada	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
			21	172	osada	późne średniowiecze/okres nowożytny		Gminna zabytków	ewidencja

351	Oćwieka	45-35	22	173	śląd osadnictwa	epoka brązu/epoka żelaza	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			22	173	śląd osadnictwa	późny okres lateński/okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			22	173	punkt osadniczy	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
352	Oćwieka	45-35	23	174	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
			23	174	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
353	Oćwieka	45-35	24	175	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			24	175	osada	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			24	175	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			24	175	punkt osadniczy	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
354	Oćwieka	45-35	25	176	znalezisko luźne	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
355	Oćwieka	45-35	26	177	znalezisko luźne			Gminna zabytków	ewidencja
356	Oćwieka	45-35	27	178	osada	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
357	Oćwieka	46-35	28	89	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
358	Piastowo	44-36	1	50	śląd osadnictwa	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
359	Pniewy	44-36	1	30	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
360	Pniewy	44-36	2	31	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja

361	Pniewy	44-36	3	32	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
362	Pniewy	44-36	4	33	śląd osadnictwa	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			4	33	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
363	Pniewy	44-36	5	34	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
364	Pniewy	44-36	6	35	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
365	Pniewy	44-36	7	36	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			7	36	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
366	Pniewy	44-36	8	37	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
			8	37	śląd osadnictwa	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			8	37	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
367	Pniewy	44-36	9	38	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			9	38	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
368	Pniewy	44-36	10	39	śląd osadnictwa	mezolit		Gminna zabytków	ewidencja
369	Pniewy	44-36	11	40	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
370	Pniewy	44-36	12	41	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja

			12	41	osada	późne średniowiecze/okres nowożytny		Gminna zabytków	ewidencja
371	Pniewy	44-36	13	42	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
372	Pniewy	44-36	14	43	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			14	43	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
373	Pniewy	44-36	15	44	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
374	Pniewy	44-36	16	45	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			16	45	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
375	Pniewy	44-36	17	46	znalezisko luźne	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
376	Pniewy	44-36	18	47	znalezisko luźne	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
377	Rozalinowo	44-36	1	55	śląd osadnictwa		kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
378	Rozalinowo	44-36	2	56	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			2	56	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
379	Rozalinowo	44-36	3	57	osada	XII-XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
			3	57	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
380	Rozalinowo	44-36	4	58	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
381	Rozalinowo	44-36	5	59	śląd osadnictwa		kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja

								zabytków	
			5	59	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
382	Rozalinowo	44-36	6	77	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
383	Ryszewko	46-35	1	102	śląd osadnictwa		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
384	Ryszewko	46-35	2	40	gródek stożkowaty	XIV-XV w.		Gminna zabytków	ewidencja
385	Ryszewko	46-35	3	62	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			3	62	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			3	62	punkt osadniczy	XIV-XV w.		Gminna zabytków	ewidencja
386	Ryszewko	46-35	4	63	punkt osadniczy	późny okres lateński/okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			4	63	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
387	Ryszewko	46-35	5	64	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
388	Ryszewko	46-35	6	65	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
389	Ryszewko	46-35	7	15	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
390	Ryszewko	46-35	8	67	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	kultura prapolska	Gminna zabytków	ewidencja
			8	67	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja

391	Ryszewko	46-35	9	68	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			9	68	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
392	Ryszewko	46-35	10	69	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
393	Ryszewko	46-35	11	70	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja
			11	70	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	kultura prapolska	Gminna zabytków	ewidencja
			11	70	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
394	Szelejewo	46-35	1	103	cmentarzysko	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
395	Szelejewo	46-35	2	104	cmentarzysko	epoka brązu	kultura iwieńska	Gminna zabytków	ewidencja
396	Szelejewo	46-35	3	105	osada	neolit	kultura ceramiki wstęgowej rytej; kultura pucharów lejkwatych	Gminna zabytków	ewidencja
397	Szelejewo	46-35	4	106	osada	neolit	kultura amfor kulistych	Gminna zabytków	ewidencja
398	Szelejewo	46-35	5	107	osada	okres halsztacki	kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
399	Szelejewo	46-35	6	108	cmentarzysko		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
400	Szelejewo	46-35	7	109	cmentarzysko	epoka brązu		Gminna zabytków	ewidencja
401	Szelejewo	46-35	8	110	punkt osadniczy	neolit	kultura ceramiki wstęgowej rytej	Gminna zabytków	ewidencja
402	Szelejewo	46-35	9	111	skarb	epoka brązu	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja

403	Szelejewo	46-35	10	112	punkt osadniczy	nieokreślona		Gminna zabytków	ewidencja
404	Szelejewo	46-35	11	113		pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
405	Szelejewo	46-35	12	66	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			12	66	punkt osadniczy	późne średniowiecze/okres nowożytny		Gminna zabytków	ewidencja
406	Szelejewo	46-35	13	27	śląd osadnictwa	paleolit schyłkowy	kultura świderska	Gminna zabytków	ewidencja
			13	27	śląd osadnictwa	neolit	kultura amfor kulistych	Gminna zabytków	ewidencja
			13	27	punkt osadniczy	wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			13	27	punkt osadniczy	późny okres lateński/okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			13	27	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
407	Szelejewo	46-35	14	28	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
408	Szelejewo	46-35	15	55	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			15	55	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
409	Szelejewo	46-35	16	56	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			16	56	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
410	Szelejewo	46-35	17	60	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja

			17	60	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
411	Szelejewo	46-35	18	61	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
412	Szelejewo	46-35	19	71	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze	kultura prapolska	Gminna zabytków	ewidencja
			19	71	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
413	Szelejewo	46-35	20	72	śląd osadnictwa	okres halsztacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			20	72	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
414	Szelejewo	46-35	21	73	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			21	73	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
415	Szelejewo	46-35	22	74	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
416	Szelejewo	46-35	23	75	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			23	75	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
417	Szelejewo	46-35	24	76	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			24	76	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze	kultura prapolska	Gminna zabytków	ewidencja
			24	76	punkt osadniczy	późne średniowiecze/okres nowożytny		Gminna zabytków	ewidencja

418	Szelejewo	46-35	25	77	osada	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			25	77	osada	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			25	77	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
419	Szelejewo	46-35	26	78	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			26	78	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
420	Szelejewo	46-35	27	79	punkt osadniczy	późny okres lateński/okres wpływów rzymskich	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			27	79	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
421	Szelejewo	46-35	28	80	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
422	Szelejewo	46-35	29	81	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
423	Szelejewo	46-35	30	82	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
424	Szelejewo	46-35	31	83	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze	kultura prapolska	Gminna zabytków	ewidencja
425	Szelejewo	46-35	32	84	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	kultura prapolska	Gminna zabytków	ewidencja
426	Szelejewo	46-35	33	85	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	kultura prapolska	Gminna zabytków	ewidencja
			33	85	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
427	Szelejewo	46-35	34	86	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja

428	Szelejewo	46-35	35	87	śląd osadnictwa	neolit	kultura pucharów lejkowatych	Gminna zabytków	ewidencja
			35	87	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			35	87	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze	kultura prapolska	Gminna zabytków	ewidencja
			35	87	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
429	Szelejewo	46-35	36	88	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
430	Szelejewo	46-35	37	90	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
431	Szelejewo	46-35	38	91	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze	kultura prapolska	Gminna zabytków	ewidencja
			38	91	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
432	Szelejewo	45-35	39	139	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
433	Szelejewo	45-35	40	140	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
434	Szelejewo	45-35	41	141	śląd osadnictwa		kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
			41	141	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
435	Szelejewo	45-35	42	142	śląd osadnictwa	okres halsztacki	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
436	Szelejewo	45-35	43	143	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
437	Szelejewo	45-35	44	144	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
438	Szelejewo	45-35	45	145	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
439	Szelejewo	45-35	46	146	śląd osadnictwa	neolit		Gminna zabytków	ewidencja

								zabytków	
			46	146	punkt osadniczy	wczesny okres lateński		Gminna zabytków	ewidencja
			46	146	śląd osadnictwa	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
440	Szelejewo	45-35	47	147	śląd osadnictwa	pradzieje		Gminna zabytków	ewidencja
			47	147	osada	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
			47	147	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
441	Szelejewo	45-35	48	148	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			48	148	śląd osadnictwa	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
442	Szelejewo	45-35	49	149	punkt osadniczy	XII/XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
443	Szelejewo	45-35	50	150	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
444	Szelejewo	45-35	51	151	śląd osadnictwa	okres halszacki/wczesny okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			51	151	punkt osadniczy	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
445	Szelejewo	45-35	52	138	punkt osadniczy	neolit	kultura ceramiki wstęgowej rytej	Gminna zabytków	ewidencja
			52	138	cmentarzysko grobów skrzynkowych		kultura pomorska	Gminna zabytków	ewidencja
446	Wiktorowo	44-36	1	60	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja

			1	60	osada	późne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja
447	Wiktorowo	44-36	2	61	śląd osadnictwa	okres lateński	kultura łużycka	Gminna zabytków	ewidencja
			2	61	punkt osadniczy	późny okres lateński	kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
448	Wiktorowo	44-36	3	62	śląd osadnictwa	epoka kamienia		Gminna zabytków	ewidencja
			3	62	śląd osadnictwa	XIII w.		Gminna zabytków	ewidencja
449	Wiktorowo	44-36	4	63	śląd osadnictwa	okres halsztacki/wczesny okres lateński		Gminna zabytków	ewidencja
			4	63	śląd osadnictwa		kultura przeworska	Gminna zabytków	ewidencja
450	Wiktorowo	44-36	5	64	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze		Gminna zabytków	ewidencja

Uzasadnienie

Potrzeba i cel podjęcia uchwały:

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami zostały ustawowo włączone do katalogu zadań samorządów terytorialnych. Art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40) stanowi, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują sprawy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840) wynika obowiązek sporządzenia przez Wójta, gminnego programu opieki nad zabytkami. Program ten sporządza się na okres 4 lat. Celem programu jest rozpoznanie stanu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy, zahamowanie degradacji substancji zabytkowej i zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie atrakcyjnego wizerunku gminy. *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Gąsawa na lata 2023–2026* uzyskał wymaganą prawem pozytywną opinię Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i podlega przyjęciu przez Radę Gminy Gąsawa.

Różnica między istniejącym a projektowanym stanem prawnym:

Gminny program opieki nad zabytkami dla gminy Gąsawa na lata 2023-2026 kontynuuje starania samorządu o systematyczne i perspektywiczne prowadzenie działań z obszaru ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym miasta wyrażone w poprzedniej wersji niniejszego dokumentu obowiązującego w latach 2019-2022. Uchwalenie programu wypełnia wymóg ustawowy, jednocześnie pozwala zebrać w jednym dokumencie informacje dotyczące aktualnego stanu ochrony zabytków i zamierzeń gminy w tym zakresie w najbliższych latach, co umożliwi monitorowanie podejmowanych działań w dziedzinie opieki nad zabytkami.

Przewidywane skutki społeczne i gospodarcze:

Określenie w programie działań zmierzających do zachowania i poprawy stanu dziedzictwa kulturowego gminy Gąsawa przyczyni się do podniesienia świadomości tożsamości kulturowej, jakości życia i atrakcyjności turystycznej gminy oraz jego promocji w regionie.

Skutki finansowe związane z wejściem w życie uchwały, źródło finansowania:

Podjęcie uchwały nie wywołuje bezpośrednich skutków finansowych dla budżetu gminy, w związku z tym nie określa się źródeł finansowania. Konkretnie działania w kolejnych latach będą się odbywały w oparciu o corocznie uchwalany budżet gminy, gdzie zostaną zaplanowane stosowne kwoty.

Przewodniczący Rady Gminy w Gąsawie

Mariusz Kazik